

Disposisjon

– Arsakskrav i trygderett og erstatningsrett: hovedlinjer og utvalgte emner

Innledning

- Metode og tolkningsutfordringer
- Grunnleggende forskjeller i årsaksreglens struktur
- Oversikt over den videre gjennomgangen

I Generelle del om årsaks- og bevisprinsipper

Oversikt over årsakskrav i erstatningsretten
◦ Mange gjennomgår hoveddelen, med kort kommentar av meg

Oversikt over årsakskrav i trygderetten
◦ Oversiktsperspektiv: årsaksvurderingers plass i trygderetten, mangfoldet av årsaksregler, tema utvalg
◦ Alminnelige trygdeytelser (utvalg)

- Sykepenge: furl § 8-55
- Arbeidsavklaringspenger: furl § 11-5
- Uførepensjon: furl § 12-6

Delopsummering og praktiske konsekvenser av ulike årsakskrav i trygd og erstatning

◦ Spesielle regler – særfordeler ved yrkesskade (utvalg)

- Trinn 1 Årsakskrav i godkjenningsomgangen: furl § 13-3 (og § 13-4 = Magnus del)
 - Oversikt over særfordelene ved yrkesskade, jf furl § 13-2
 - Sammenhenger og plassering av årsakskrav – yrkesskade/særfordele i et «matematisk»
- Trinn 2 Årsakskrav i utstillingsomgangen:
 - Furl § 13-11 om mænerstatning
 - Furl § 5-25 om stønad ved yrkesskade
 - Furl § 8-55 sykepenge ved yrkesskade
 - Furl § 12-13 uførepensjon ved yrkesskade
 - Kort om følgeskader (avledede skader)

Delopsummering og praktiske konsekvenser av ulike årsakskrav i trygd og erstatning

II Spesiell del – utvalgte emner

- A) Yrkessykdommer (Magnus)
- B) Kommunikasjonsutfordringer. Jun-medisin

Samlende betraktninger

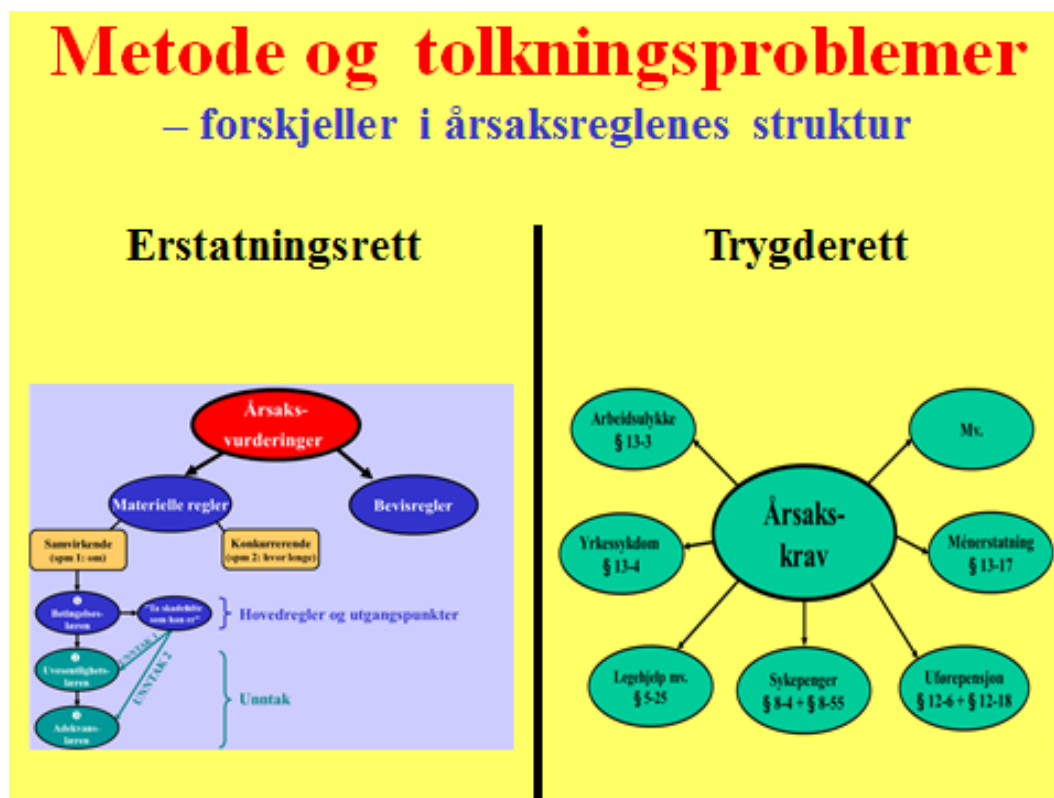
- Oppsummering og refleksjoner

Martin – her må du sette inn fra egen fil + merk at det IKKE skal være paginering på denne siden

Innholdsfortegnelse

Generelt om årsakskrav i trygd og erstatning	2
Alminnelige trygdeytelser (utvalg)	8
Ftrl. § 8-4. Sykepenger.....	8
Ftrl. § 11-5. Arbeidsavklaringspenger	11
Ftrl. § 12-6. Uførepensjon	12
Særfordeler ved yrkesskade	15
Yrkesskedefordeler – en oversikt over system og hovedlinjer	15
Ftrl. § 13-3. Arbeidsulykker	16
Ftrl. § 13-4. Yrkessykdommer.....	19
Ftrl. § 5-25. Stønad ved yrkesskade	28
Ftrl. § 8-55. Sykepenger ved yrkesskade	29
Ftrl. § 12-18. Uførepensjon ved yrkesskade.....	31
Ftrl. § 13-17. Ménerstatning ved yrkesskade	37
Konsekvenser av forskjellige årsakskrav i trygd og erstatning	39
Supplementsprinsippet anvendt på alminnelige trygdeytelser	39
Supplementsprinsippet anvendt på reglene om yrkesskedefordeler	40
Bokutdrag: «Særlig sårbarhet i personskadeerstatningsretten» (Kjelland 2008).....	41
Artikkelutdrag: «Eidedommen, Rt. 2006 s. 735» (Kjelland 2006)	43
Øvrige temaer/hjelpefigurer	44
Følgeskader (avledede og sekundære plager)	44
Spesielt om nakkeslengskader	47
Spesielt om psykiske skader	47
Kort om forholdet til adekvanslæren mv.	48
Forholdet mellom årsaksregler og medvirkningsregler	49
Enkelte prosessuelle spørsmål	51
Utvalgte lysbilder fra min forelesning på Trygderettens fagdag 8. juni 2014.....	52
Oppsummeringsskjema over årsakskrav i trygd og erstatning	54
Skjema over «skadenærhetsprinsippet».....	56

Generelt om årsakskrav i trygd og erstatning

Morten Kjelland 2014 ©

Trygderettspraksis

Skipsforlis (TRR 2005/1617):

Sammendrag: Mann født i 1968 kom ut for et skipsforlis under arbeid. Han påberopte seg i ettertid psykiske plager etter hendelsen og krevd menerstatning. Retten stadfestet avslag på menerstatning under henvisning til at han ikke hadde fått posttraumatisk stresslidelse etter hendelsen og at det ikke var tilstrekkelig sannsynliggjort at hans psykiske plager var blitt forverret etter hendelsen. Heller ikke aktuelt å delgodkjenne psykiske plager. Omtale av hovedårsakskravet og delgodkjennelse. Stadfestelse.

Utdrag fra kjennelsesgrunnene: «Retten vil også påpeke at det årsakskrav som gjelder i yrkesskadesaker *ikke* bygger på det medisinske årsaksbegrep, men på det **juridiske** årsaksbegrep.»

Clusterhodepine (TRR 2005/334):

Sammendrag: «Saken gjaldt en 48 år gammel mann som fikk et slag mot nakken da han den 13. februar 2000 var på vei opp en leder på arbeidsplassen. Ingen skjelettskade ble påvist. Som følge av en besvimelse i november 2000 ble han lagt inn på sykehus. Innleggelsen ble diagnostisert som hjernerystelse med skade av høyre øye, ømhet i høyre side av nakken og over neseryggen, samt et 3 cm langt kutt på haken. Han hadde hodepineanfallet med utgangspunkt i nakken, og ble diagnostisert med migreneformen Clusterhodepine. Trygdekontoret hadde i vedtak av 14. desember 2000 godkjent «slag i nakken» som yrkesskade. Slik retten så det var dette ikke i seg selv aksept av en yrkesskade i folketrygdlovens forstand. Vedtaket måtte ses som en bekreftelse på at trygdekontoret hadde godtatt hendelsen med «slag i nakken» som en arbeidsulykke. Problemstillingen var følgelig om det framsto som mest sannsynlig eller mest nærliggende at arbeidsulykken var årsaken til den senere påviste skiveskaden, nakke- og hodesmertene, plager med svimmelhet og migreneformen Clusterhodepine. På bakgrunn av sakens faktiske og medisinske opplysninger kom retten til at den skiveskade som senere var røntgenologisk påvist ikke mest sannsynlig kunne være forårsaket av arbeidsulykken den 13. februar 2000. Retten fant at det heller ikke var årsakssammenheng mellom den aktuelle arbeidsulykken og den tilstanden som etter hvert hadde utviklet seg til en såkalt Clusterhodepine. Stadfestelse.»

Utdrag fra kjennelsesgrunnene: «Prosessfullmektigen anfører at det er betydelig tvil knyttet til de medisinske sakkyndiges uttalelser og **begrepsbruk**. Retten er ikke uenig i at det kan være **problematiske med spesialisterklæringer som tilsynelatende ikke er formulert i overensstemmelse med årsaksbegrepet slik det er definert i rettsvitenskapen** og slik det går fram av rettspraksis. Selv om prosessfullmektigen påpeker at det er bemerkelsesverdig at trygdekontoret ikke sørget for å klargjøre hva spesialistene egentlig har ment, finner retten saken tilstrekkelig opplyst.»

Kravet til bevis for årsakssammenheng

Utvalget vil under dette avsnittet bare ta for seg noen hovedregler innenfor prosessretten.

I en del tilfeller vil det være tvil om for eksempel skadelig eksponering fra skadelidtes arbeidsmiljø er årsak til utvikling av sykdom. Når loven ikke inneholder regler om bevis, er det et grunnprinsipp er at den som treffer en rettsavgjørelse, i utgangspunktet bygger på det alternativet som framstår som mest sannsynlig (overvektsprinsippet). Det er viktig å skyte til her at i jussen stiller man ikke samme strenge krav til bevis som i naturvitenskapen.

Dersom det er tvil om det er skadevolders handlemåte som er årsak til skaden eller sykdommen, er det skadelidte som har bevisbyrden (tvilsrisikoen). Det vil si at den som krever erstatning må føre bevis for at det foreligger årsakssammenheng. Den som har tvilsrisikoen eller bevisbyrden taper saken når retten er i absolutt tvil. Denne bevisbyrden er imidlertid ikke særlig streng. I Rt. 1974 s. 1160 (P-pilledom I) var det spørsmål om en kvinnes hjertelidelse og død var en følge av P-pillebruk. Høyesterett frifant produsenten fordi en ikke fant «rimelig sannsynlighetsovervekt» for at hun døde av pillebruken. I Rt. 1992 s. 64 (P-pilledom II) kom Høyesteretts flertall fram til at produsenten var erstatningsansvarlig for skadelidtes hjerne-trombose med lammelser og afasi. Etter en samlet vurdering av et omfattende materiale kom førstvoterende til «at det er sannsynlighetsovervekt for at p-pillen var en nødvendig årsak til A's trombose.»

I noen tilfeller snus bevisbyrden slik at skadevolder må føre bevis for at det ikke foreligger årsakssammenheng, se blant annet forurensningsloven av 13. mars 1981 nr. 6 § 59 første ledd.

Lødrup (1999) anfører s. 317 og 327 til 330 at bevisbyrden kan bli snudd til skadevolder dersom denne sitter med påstått materiale og «ikke legger kortene på bordet». Nygaard (2000) uttaler s. 238 at tvilsrisikoen går over på skadevolder dersom handlingen var «klårt klanderverdig».

Beviskravene i saker om folketrygdens særfor-deler ved yrkesskade og etter lov om yrkesskade-forsikring er til dels felles med erstatningsretten, dels atskiller de seg. Dette kommenteres imidler-tid særskilt under punktene 11.3.5 og 11.4.

11.3.4.3 Årsakskravets juridiske innhold

Samvirkende skadeårsaker

Som regel er det ikke bare én (monofaktoriell) årsak, men flere (multifaktorielle) årsaker som virker sammen, når skader og sykdommer oppstår.

For eksempel yrkesmessig eksponering for støv og egen røyking som i samvirke utvikler kronisk obstruktiv lungesykdom (KOLS). Hvis en medisinsk vurdering kan skille ut de ulike årsakers betydning, vil spørsmålet om årsakssammenheng avhenge av hvilket årsaksbegrep som legges til grunn.

Utvalget vil nedenfor kort redegjøre for de tre årsaksbegreper som har spilt størst rolle i norsk erstatningsrett.

Betingelsesteorien

Etter betingelsesteorien er en begivenhet A årsak til en annen begivenhet B hvis B ikke hadde oppstått dersom man tenker seg A borte. A er da en *nødvendig* betingelse for at B skal inntre. Hvis en lungesykdom (emfysem) ikke hadde oppstått dersom man tenker seg at yrkeseksponeringen (støv) borte, er kravet til årsakssammenheng oppfylt. Omvendt vil kravet til årsakssammenheng ikke være oppfylt der vedkommende uten aktuelle påvirkning likevel hadde utviklet emfysem. Etter betingelsesteorien kan selv en beskjedent yrkespåvirkning anses som årsak til alvorlig sykdom (emfysem), der denne påvirkningen er den lille tuen som velter det store lasset. Det foreligger årsakssammenheng etter betingelsesteorien, selv om andre årsaksfaktorer i form av røyking og genetiske forhold (for eksempel alfa-1-antitrypsinmangel) er dominerende og vesentlig for utvikling av emfysemet. En aldri-røyker uten slik genetisk disposisjon ville ikke ha utviklet emfysem hvis han eller hun hadde blitt utsatt for samme yrkeseksponering.

Hovedårsakslæren

Hovedårsakslæren kjennetegnes ved at man skiller mellom de mer og de mindre vesentlige årsaksfaktorer. Man prøver å finne ut hva som er *den mest dominerende* årsaksfaktoren.

Hvis yrkeseksponeringen er hovedårsak til at sykdom oppstår, er kravet om årsakssammenheng oppfylt. Dersom andre faktorer dominerer bildet, er kravet om at sykdommen skal skyldes yrkespåvirkning ikke oppfylt etter denne læren.

Hovedårsakslæren oppstiller egentlig et krav om at yrkeseksponeringen må være av en viss størrelse. Hvis skadelidte i kort tid har vært utsatt for beskjedent yrkespåvirkning, kan denne eksponeringen vanligvis ikke anses som hovedårsak til utvikling av yrkessykdom. Det gjelder selv om yrkeseksponeringen har vært en nødvendig betingelse for sykdommen. I slike tilfeller er det årsaks-

sammenheng etter betingelseslæren, men ikke etter hovedårsakslæren.

Fordelingsprinsippet

Etter fordelingsprinsippet eller pro rata-prinsippet fordeles skadelidtes samlede tap forholdsmessig (pro rata) etter den betydning de enkelte årsaksfaktorene har hatt for skadens inntreden. Dette prinsippet benyttes sjelden i erstatningsretten, men er viktig både i forsikringsretten og i trygderetten.

11.3.4.4 Årsakskravet i erstatningsretten

Det foreligger en rekke dommer hvor det er tatt stilling til spørsmålet om årsakssammenheng. I tillegg finnes omfattende juridisk litteratur der årsaksbegrepet er drøftet. Her skal utvalget imidlertid bare kort redegjøre for to sentrale rettskilder i forhold til årsakskravets innhold. Det er P-pille-dom II, inntatt i Rt. 1992 s. 64 og passiv røykedom i Rt. 2000 s. 1614. Det er redegjort for faktum i P-pilledom II i punkt 11.3.4.2.

I denne dommen slås det fast at betingelsesteorien som utgangspunkt gjelder i norsk erstatningsrett. Alle årsaksfaktorer som har vært nødvendige betingelser for skadens inntreden, kan «vanligvis» anses som årsaker til skaden. I dette ligger også at flere faktorer kan anses som årsaker i juridisk forstand, og dermed at flere skadevoldere kan bli ansvarlige for hele skaden. Retten slår ellers fast at den tradisjonelle hovedårsakslæren ikke kan legges til grunn. Det er med andre ord ikke bare hovedårsaken som kan regnes som årsak i erstatningsrettslig forstand. Høyesterett legger til grunn en avdempet hovedårsakslære. Man kan eliminere årsaksfaktorer som framstår «som et lite vesentlig element i skadebildet.» Dette gjelder selv om de er nødvendige betingelser for skadens inntreden. I dommen framheves at bruken av P-piller må være en nødvendig betingelse for sykdommens inntreden, og at det i nødvendighetskriteriet ligger et visst krav om vesentlighet. Dette betyr at i norsk rett gjelder betingelsesteorien, men at en modifisert hovedårsakslære anvendes for å presisere eller supplere denne. Domstolen sonderer også mellom «disponerende» og «utløsende» årsaksfaktorer. Begge kan være ansvarsbetingende, men implisitt i det som sies, ligger at det lettere kan bli ansvar for en utløsende faktor. En slik faktor er som regel nødvendig og kan sjelden ses som uvesentlig.

I «passiv røykesaken» som er omtalt i punkt 4.3.3 ser lagmannsrettens rettsoppfatning ut til å

samsvare med den årsakslæren som det er redegjort for her. Bartenderens egen røyking bidro med ca. 60 prosent av årsaken til hennes lungekreft, mens tobakksrøyken i arbeidslokalet bidro med ca. 40 prosent. Røyken fra arbeidsmiljøet ville ikke vært tilstrekkelig for å kunne konstatere årsakssammenheng etter hovedårsakslæren, men var tilstrekkelig etter betingelsesteorien kombinert med en modifisert hovedårsakslære. Skadelig eksponering fra arbeidsmiljøet var en nødvendig og ikke uvesentlig årsaksfaktor.

«Passiv røykesaken» er også blitt behandlet av Trygderetten, se ankesak 02/00691. Trygderetten stadfestet Rikstrygdeverkets bruk av fordelingsprinsippet ved at bare en mindre del av skadelidtes lungekreft (45 prosent) ble likestilt med yrkesskade. Mens 55 prosent av årsaken til sykdommen ble tilskrevet skadelidtes egen røyking, og følgelig ikke godkjent. Man ser at årsaken til skadelidtes lungekreft er forholdsmessig (pro rata) fordelt etter den betydning de enkelte årsaksfaktorene har hatt for sykdommens inntreden. Det er anlagt søksmål for lagmannsrett.

11.3.4.5 Kravet til adekvans

Det kreves ikke bare årsakssammenheng, men at denne sammenhengen skal være adekvat. Det anses ikke som rimelig at skadevolder skal bli ansvarlig for helt uventede, ekstraordinære, atypiske, avledede, indirekte, fjerne, perifere og/eller uforutsigbare skadefølger. I kravet om adekvans ligger det først og fremst et krav om at sammenhengen mellom den skadevoldende handling og skadefølgen skal være påregnelig. Dertil kan det ved adekvansvurderinger legges vekt på hvor klanderverdig skadevolder har opptrådt og hvor stort det økonomiske tapet er.

11.3.5 Nærmere om kravene til bevis og årsakssammenheng ved yrkesskader etter folketrygdloven og yrkesskadeborsikringsloven

Folketrygdloven

I tillegg til at det må foreligge en skadefølge (sykdom, skade eller dødsfall) og en arbeidsulykke som beskrevet i punktene 11.3.2 og 11.3.3 ovenfor, må det for godkjenning som yrkesskade også være årsakssammenheng mellom arbeidsulykken og skadefølgen. Det understrekes at vurderingen av om det foreligger yrkesskade, ligger innenfor lovmessighetsskjønnet.

Oversiktsperspektiv på årsakstemaet – utvalgte emner for forelesningen: systemforståelse

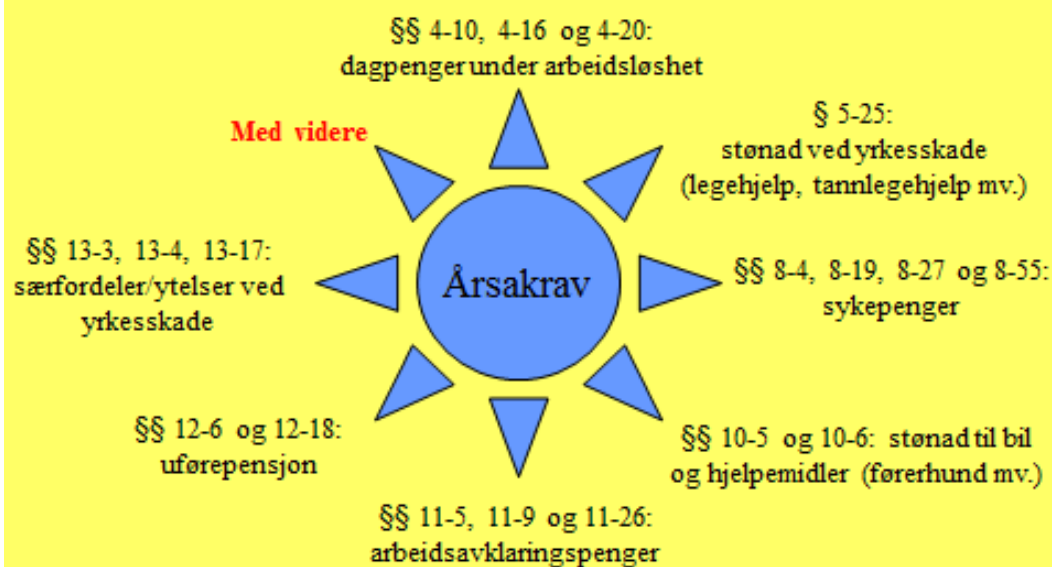
ALMINNELIGE YTELSER:

Ved vurderingen av retten til sykepenger, arbeidsavklaringspenger og uførepensjon, må det **årsaksmessig skilles** mellom **medisinske årsaker** til uførhet (= innenfor trygdens verneformål) **sosiale/økonomiske årsaker** til uførhet (= utenfor trygdens verneformål → sosialtjenesten)

SÆRFORDELER:

Ved vurderingen av retten til særfordeler – som har til formål å gi et særskilt vern til skader/sykdom pådratt i arbeidslivet – må det **årsaksmessig skilles** mellom **yrkesrelaterte årsaker** (innenfor formålet) og **ikke-yrkesrelaterte årsaker** (utenfor det særlige verneformålet).

Oversiktsperspektiv på årsakstemaet – mangfoldet av årsaksregler i folketrygdloven

Morten Kjelland 2014 ©

Kapittel/ytelse	Bestemmelse	Tema
Kapittel 3 Pensjonskomponentene, trygdetid, pensjonspoeng mv.	§ 3-16	Godskriving av pensjonspoeng for omsorgsarbeid
Kapittel 7 Stønad ved gravferd	§ 7-6	Utgifter til båretransport etter yrkesskade
Kapittel 9 Stønad ved barns og andre nærståendes sykdom	§ 9-7	Pleie-/omsorgspenger
Kapittel 17 Ytelser til gjenlevende ektefelle	§ 17-12	Pensjon etter dødsfall som skyldes yrkesskade
Kapittel 18 Barnepensjon	§ 18-11	Barnepensjon etter dødsfall som skyldes yrkesskade
Kapittel 21 Saksbehandling mv.	§ 21-4	Innhenting av opplysninger og uttalelser
Kapittel 22 Utbetaling	§ 22-15	Tilbakekreving av feilaktig utbetaling

Morten Kjelland 2014 ©

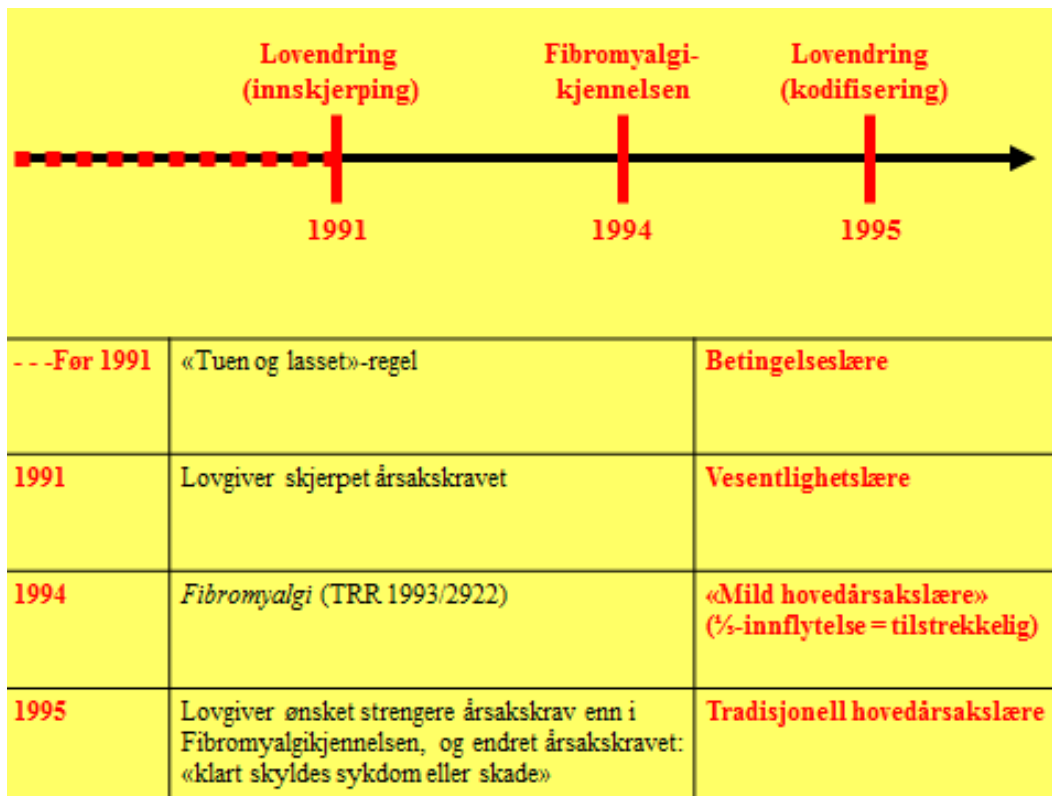
Alminnelige trygdeytelser (utvalg)

Ftrl. § 8-4. Sykepenger

Sykepenger ytes til den som er arbeidsufør på grunn av en funksjonsnedsettelse som klart **skyldes** sykdom eller skade. Arbeidsuførhet som skyldes sosiale eller økonomiske problemer o.l., gir ikke rett til sykepenger.

...

Supplerende lysbilder til forelesningen – «hjelpefigurer»

Morten Kjelland 2014 ©

Fibromyalgi (TRR 1993/2922)

«For at årsakskravet skal være oppfylt, må medisinsk uførhet som utgangspunkt ha **influert med minst en tredjedel** på nedsettelsen av ervervsevnen. Ved vurderingen av om årsakskravet er oppfylt vil alvorligheten - størrelsen - av den medisinske faktor være viktig. Men den vil ikke uten videre være avgjørende. Det gjelder særlig når det foreligger samvirkende faktorer som grenser opp mot å være av medisinsk art, og dessuten når vedkommende person er noe eldre.»

Grensetilfeller – noen hovedtendenser

Lidelse/tilstand	Omfattet av begrepet «sykdom» i § 8-4?		Rettskilder
	J A	NEI	
Sykdom i familien		X	AN nr. 36/87, 2/92 og 23/97 (men se kap. 9)
Sorgreaksjoner	(X) dødsfall i nær familie	X	Rundskriv til § 8-4 Innst.O. nr 71 (1992-93)
Konflikter på arbeidsplassen	(X) særskilte belastninger	X	TRR 1995/3829 RG 1999 s. 1515
Permittering eller konkurs o.l.		X	Rundskriv til § 8-4
Aldring og normal alderssvekkelse	(X) Unormal aldringsprosess	X	Rundskriv til § 8-4
Plager under svangerskap	(X) Visse flerbarnstilfeller	X	Rundskriv til § 8-4 Se også § 14-4
Alkoholisme/rus	X Kronisk alkoholisme	X Enkeltstående tilfeller	Rundskriv til § 8-4 Men se §§ 8-8 og 21-8
Narkomani	(X)	X	Rundskriv til § 8-4 Men se §§ 8-8 og 21-8

Morten Kjelland 2014 ©

Grensetilfeller – noen hovedtendenser

Lidelse/tilstand	Omfattet av begrepet «sykdom» i § 8-4?		Rettskilder
	JÅ	NEI	
Sykdom i familien		(X)	AN nr. 36/87, 2/92 og 23/97 (men se kap. 9)
Sorgreaksjoner	(X) dødsfall i nær familie	(X)	Rundskriv til § 8-4 Inst.O.nr. 71 (1992-93)
Konflikter på arbeidsplassen	(X) særskilte belastninger	(X)	TRR 1995/3829 RG 1999 s. 1515
Fermittering eller konkurs o.l.		(X)	Rundskriv til § 8-4
Aldring og normal aldersvekkelse	(X) Unormal aldringsprosess	(X)	Rundskriv til § 8-4
Plager under svangerskap	(X) Vise flerbarntilfeller	(X)	Rundskriv til § 8-4 Se også § 14-4
Alkoholisme/rus	X Kronisk alkoholisme	(X) Erkebakende tilfeller	Rundskriv til § 8-4 Men se §§ 8-8 og 21-8
Narkotiami	(X)	(X)	Rundskriv til § 8-4 Men se §§ 8-8 og 21-8

Primær-belastningen kan *medføre/utvikle seg til*
SYKDOM

↓
Sekundær-plagene omfattes da **sykdoms**begrepet i § 8-4

Avgjørelse	Generell presisering av årsakskravet	Konkret rettsanvendelse
LA-2007-180770	Nei	«den sentrale årsaken»
LF-2009-36949	Nei	X
LB-2011-40569	Nei	X
LB-2003-28936	Nei	X
TRR-2005-1998	Nei	X
TRR-2007-2148	Nei	«vesentlig årsak»
TRR-2006-2786	Nei	X
TRR-2012-754	Nei	«den klart viktigste årsaken»
TRR-2007-1386	Nei	X
TRR-2005-1867	Nei	X
TRR-2013-1128	Nei	X
TRR-2011-716	Nei	«den vesentlige årsaken»
TRR-2006-2543	Nei	«den klart viktigste årsaken»
TRR-2004-1771	Nei	X
TRR-2003-5082	Nei	X
TRR-2004-3263	Nei	X
TRR-2002-4206	Nei	X
TRR-2010-2063	Nei	X

Morten Kjelland 2014 ©

Ftrl. § 11-5. Arbeidsavklaringspenger

Det er et vilkår for rett til ytelser etter dette kapitlet at medlemmet **på grunn av** sykdom, skade eller lyte har fått arbeidsevnen nedsatt i en slik grad at vedkommende hindres i å beholde eller skaffe seg inntektsgivende arbeid.

Når det vurderes om arbeidsevnen er nedsatt i en slik grad at vedkommende hindres i å beholde eller skaffe seg inntektsgivende arbeid, skal det blant annet legges vekt på helse, alder, evner, utdanning, yrkesbakgrunn, interesser, ønsker, muligheter for å gå tilbake til nåværende arbeidsgiver, arbeidsmuligheter på hjemstedet og arbeidsmuligheter på andre steder der det er rimelig at vedkommende tar arbeid.

Supplerende lysbilder til forelesningen – «hjelpesfigurer»

Fibromyalgi (TRR 1993/2922)

«For at årsakskravet skal være oppfylt, må medisinsk uførhet som utgangspunkt ha **influert med minst en tredjedel** på nedsettelsen av ervervsevnen. Ved vurderingen av om årsakskravet er oppfylt vil alvorligheten - størrelsen - av den medisinske faktor være viktig. Men den vil ikke uten videre være avgjørende. Det gjelder særlig når det foreligger samvirkende faktorer som grenser opp mot å være av medisinsk art, og dessuten når vedkommende person er noe eldre.»

Morten Kjelland 2014 ©

Ftrl. § 12-6. Uførepensjon

Det er et vilkår for rett til ytelser etter dette kapitlet at vedkommende har varig sykdom, skade eller lyte.

Når det skal avgjøres om det foreligger sykdom, legges det til grunn et sykdomsbegrep som er vitenskapelig basert og alminnelig anerkjent i medisinsk praksis. Sosiale eller økonomiske problemer gir ikke rett til ytelser etter dette kapitlet.

Den medisinske lidelsen må ha **medført** en varig funksjonsnedsettelse av en slik art og grad at den utgjør **hovedårsaken** til nedsettelsen av inntektsevnen/ arbeidsevnen.

Trygderettspraksis

Fibromyalgi II (RG 2003 s. 812) – et instruktivt eksempel fra trygderettspraksis

Sammendrag: Sak om overprøving av Trygderettens kjennelse om stadfestelse av folketrygdkontorets vedtak om å avslå krav om uførepensjon. Uttalelser i lagmannsrettens dom om domstolskontrollen og om vilkårene for uførepensjon, herunder kravet til årsakssammenheng (hovedårsakslæren) og kravet til attføring. Etter en samlet vurdering av opplysningene i saken kom lagmannsretten til at det ikke heftet noen feil ved Trygderettens kjennelse som kunne føre til ugyldighet, og staten v/Rikstrygdeverket ble frifunnet.

Utdrag fra kjennelsesgrunnene:

«Staten har prinsipalt gjort gjeldende at det ikke er sannsynliggjort nødvendig årsakssammenheng mellom sykdommen, funksjonsnedsettelsen og nedsettelsen i inntektsevnen/arbeidsevnen, jf. § 12-6 tredje ledd. Trygderetten/fylkestyret fant at han ikke fylte vilkårene om at sykdommen er hovedårsaken til den nedsatte inntektsevnen. Lagmannsretten bemerker til dette at **loven krever en nær sammenheng** mellom den medisinske sykdom eller tilstand og en påvisbar funksjonsnedsettelse, og mellom funksjonsnedsettelsen og ervervsuførheten. I forarbeidene til lovendringen i 1995 siteres Asbjørn Kjønstad, Folketrygdens Side 818 uførepensjon, 2. utgave 1992 s. 42 om hovedårsakslæren, se Ot.prp.nr.42 (1994-1995) s. 7:

«Denne læren karakteriseres ved at man skiller mellom de mer eller mindre vesentlige årsaksfaktorene. Man prøver å finne ut hva som er den mest dominerende årsaken. Hvis man kommer til at sykdom/skade kan karakteriseres som **hovedårsak** til ervervsuførheten, er kravet om årsakssammenheng oppfylt. Dersom de ikke-medisinske årsaksfaktorene dominerer bildet, må man etter denne årsakslæren konstatere at kravet om den ervervsmessige uførheten skal ha en medisinsk årsak, ikke er oppfylt. **Hovedårsakslæren** stiller egentlig krav om at den medisinske uførheten må være av en viss størrelse. Hvis den er liten kan den vanligvis ikke anses som hovedårsak til en ervervsmessig uførhet på minst 50%.»

Lagmannsretten er etter en samlet vurdering av opplysningene kommet til at det ikke hefter noen feil ved Trygderettens avgjørelse som kan føre til ugyldighet, verken med hensyn til det faktum som forelå eller med hensyn til den konkrete rettsanvendelsen. De medisinske opplysninger i saken viser at det er fibromyalgi som i realiteten har gitt ham redusert funksjonsevne i arbeidslivet, selv om det totale helsebildet er beskrevet som sammensatt. Det er enighet om at de av fylkestrygdekontoret nevnte opplysningene om eventuelle hjerteproblemer ikke har noen innvirkning på vurderingen. Plagene med astma/allergi holdes i sjakk ved medikasjon.

Som nevnt over stiller **hovedårsakslæren** krav om en viss uføregrad, slik at vilkårene i § 12-6 og § 12-7 glir over i hverandre. Lagmannsretten er enig med Trygderetten i at det ikke er sannsynliggjort at A har en varig reduksjon av funksjonsevnen/arbeidsevnen med minst halvparten på grunn av sykdom. På bakgrunn av yrkes- og arbeidserfaring og alder må uførheten vurderes i forhold til ethvert yrke som han har forutsetninger for å kunne utføre, også om det innebærer helt andre arbeidsoppgaver og eventuelt dårligere lønn enn det arbeidet vedkommende har hatt før. Sett i dette perspektiv kan det ikke legges til grunn at han ikke har en restervsevne som han bør kunne nyttiggjøre seg. Ved denne vurderingen er det hensyntatt hans sykehistorie og medisinske opplysninger for øvrig. Videre hans yrkeserfaring og alder, samt egen forklaring om diverse aktiviteter han i dag utøver. Uttalelsen fra kontorleder Olav Halvorsen gjengitt over tillegges mindre vekt, særlig fordi den er grunnet på en samtale med A. I tillegg kommer at A ikke har gjennomgått hensiktsmessig attføring i regi av Aetat, hvilket er et selvstendig vilkår for å få uførepensjon, men som også etterlater et åpent spørsmål om hvilken ervervsevne han besitter til tross for sykdommen. Ordningen bygger på en forutsetning om gjennomført attføring. Det er ikke opp til søkeren selv å vurdere egen restervsevne. Det bedriftsinterne attføringsforsøket, som vedlikeholdsmann ved transportsenteret var vellykket slik det fremgår av brevet fra Posten Norge BA.»

Særfordeler ved yrkesskade

Yrkesskadefordeler – en oversikt over system og hovedlinjer

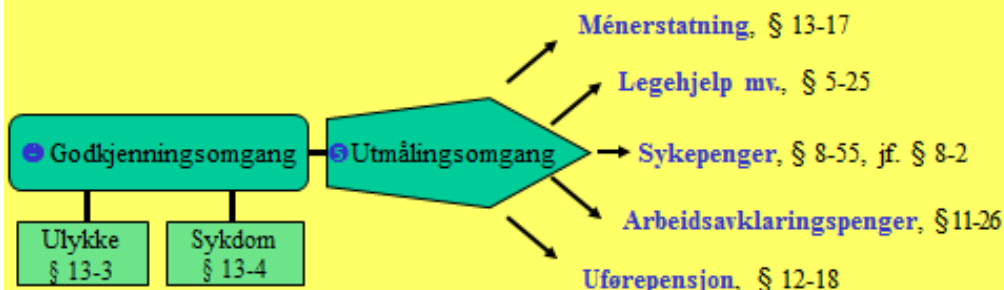
Ftrl. § 13-2. Særfordeler ved yrkesskade

Den som blir rammet av en **yrkesskade eller likestilt yrkessykdom** som går inn under dette kapitlet, har rett til ytelser etter **særskilte bestemmelser**.

Bestemmelser om

- beregning av pensjoner ved yrkesskade står i § 3-30
- stønad ved helsetjenester står i § 5-25
- grunnstønad og hjelpestønad står i § 6-9
- stønad ved gravferd står i § 7-5
- sykepengeer står i § 8-55
- arbeidsavklaringspengeer står i § 11-26
- uførepensjon står i § 12-18
- menerstatning ved yrkesskade står i § 13-17
- pensjon til gjenlevende ektefelle står i § 17-12
- barnepensjon står i § 18-11
- alderspensjon står i § 19-20.

Sammenhenger & plassering av årsakskrav - yrkesskadefordeler i et «nøtteskall»

Morten Kjelland 2014 ©

Ftrl. § 13-3. Arbeidsulykker

Med yrkesskade menes en personskade, en sykdom eller et dødsfall som skyldes en arbeidsulykke som skjer mens medlemmet er yrkesskadedekket, se §§ 13-6 til 13-13.

Trygderettspraksis – fradrag for inngangsinvaliditet:

Trygderetten benytter et fordelingsprinsipp, og gjør fradrag for «inngangsinvaliditet».

Kjennelsesmaterialet gir flere eksempler på slike fradrag hvor medlemmet/skadelidte var registrert med helseplager før skaden.

Eksempler:

TRR 2007/119: «Retten er kommet til at **inngangsinvaliditeten** passende kan fastsettes til ca. 10 prosent. Med utgangspunkt i en samlet medisinsk invaliditet på ca. 40 prosent medfører dette at den yrkesrelaterte invaliditeten kan fastsettes til ca. 30 prosent. Konsekvensen av dette er at Ap gis rett til menerstatning gruppe 2, dvs. en gruppe høyere enn det NAV Klage og anke Oslo og Akershus har fastsatt.»

TRR 2006/1360: Vedkommende hadde skadet ryggen etter en fallulykke og fått skaden godkjent som yrkesskade. Det forelå en spesialisterklæring som la til grunn at hans ryggplager representerte en medisinsk invaliditet på 19 %, og at invaliditeten i sin helhet kunne tilskrives yrkesskaden. I likhet med trygdens rådgivende leger kom retten til at vedkommende hadde slitt med ryggplager før arbeidsulykken og hadde en betydelig **inngangsinvaliditet**. Retten var derfor enig med ankemotparten i at den del av den medisinske invaliditet som skyldtes yrkesskaden, ikke kunne settes høyere enn 10 %, som ikke ga grunnlag for menerstatning. Stadfestelse.

TRR 2005/3174: «Etter rettens vurdering er det i denne saken umulig å bedømme hva som har betydd mest for ryggplagene, yrkesskaden eller forutgående ryggplager, vesentlig på degenerativ bakgrunn. Retten er derfor kommet til at det er riktig å **fordele rygginvaliditeten likelig mellom inngangsinvaliditet og skadeutløst invaliditet**. Den skadeutløste invaliditet blir dermed maksimalt 10 prosent, og gir ikke grunnlag for menerstatning.»

TRR 2005/1926: «Vurderingen av spørsmålet om rett til menerstatning beror på graden av varig medisinsk invaliditet, og i hvilken utstrekning det er årsakssammenheng mellom den godkjente ulykkeshendelsen og den varige invaliditetsgrad. I tilfeller hvor det foreligger en **inngangsinvaliditet**, slik tilfellet gjerne er når man i uføresaken anvender synspunktet «tuen og lasset», vil det være aktuelt å gjøre **fradrag for inngangsinvaliditeten**.» (min kommentar: lite hensiktsmessig/treffende bruk av begrepet «tuen og lasset», som vanligvis brukes om latent sårbarhet (ikke realisert sårbarhet))

Se videre blant annet TRR 2005/860, TRR 2004/4723 og TRR 2003/1047.

NAV-rundskriv (R13-00-A14) – uttalelser om det materielle årsakskravet:

«2.3 Kravet til årsakssammenheng

Kravet om at personskaden eller sykdommen skal «skyldes» en arbeidsulykke innebærer at det må være årsakssammenheng mellom arbeidsulykken og skaden/sykdommen. En slik årsakssammenheng må fremstå som mest sannsynlig eller mest nærliggende, jf. punkt 2.5.

Etter rettspraksis gjelder hovedårsakslæren etter § 13-3 første ledd, dvs at det først foreligger tilstrekkelig årsakssammenheng der arbeidsulykken er den dominerende årsaken til skaden.

Hovedårsakslæren har blitt lagt til grunn i LB-2008-71320, LH-2008-153577, LF-2007-191538, LA-2007-182425, LA-2007-135137 og LG-2006-13129. Videre er denne læren fastsatt i en langvarig og i det vesentlige konsekvent praksis fra Trygderetten, se TRR-2009-1179, TRR-2009-1134, TRR-2008-1288, TRR-2005-1719, TRR-2005-287 og TRR-2003-5962. Høyesterett har uttalt at en slik praksis skal tillegges stor rettskildemessig vekt, se bl.a. Rt-2009-1626 premiss 41.

Det fremgår av lovens ordlyd at arbeidsulykken må være årsak til skaden/sykdommen, men det **kreves ikke at den er eneste årsak**. Det er tilstrekkelig at arbeidsulykken er en **medvirkende årsak** til skaden/sykdommen. Med sykdom menes i denne sammenheng følgetilstand etter en arbeidsulykke og ikke yrkessykdommer, jf. § 13-4. Ved samvirkende årsaker må arbeidsulykken utgjøre mer enn 50 prosent av årsaken for at skaden eller sykdommen skal kunne godkjennes i sin helhet. Den må altså være hovedårsaken.

Hovedårsakslæren gjelder i kombinasjon med et fordelingsprinsipp. Fordelingsprinsippet innebærer at selv om arbeidsulykken ved samvirkende årsaker ikke er den dominerende årsaken til skaden kan skaden likevel delvis godkjennes som yrkesskade der den yrkesbetingede faktor utgjør 50 prosent eller mindre av årsaken. Dette prinsippet er blant annet lagt til grunn i Agder lagmannsretts dom av 10.11.08 (LA-2007-135137).

I slike tilfeller blir det dermed spørsmål om ansvarsdeling mellom yrkesskadebetingede og ikke yrkesbetingede årsaksfaktorer. Så vidt mulig må det derfor vurderes hvor stor del av ansvaret de ulike faktorer antas å ha. Det finnes i praksis ikke noen nedre grense for delvis godkjenning av en skade som yrkesskade. Det vil likevel ikke bli tale om delvis godkjenning der den yrkesbetingede faktoren er ubetydelig, det vil si mindre enn 10 prosent. Ved likevekt mellom yrkesbetingede og ikke yrkesbetingede årsaksfaktorer godkjennes bare halvparten av skaden/sykdommen som yrkesskade.»

Juridisk teori – Morten Gaarder:

«Etter praksis gjelder **hovedårsakslæren** etter ftrl. § 13-3, dvs. at det bare foreligger tilstrekkelig årsakssammenheng der arbeidsulykken er den dominerende årsaken til skaden. Ved samvirkende årsaker må arbeidsulykken med andre ord utgjøre mer enn 50 % av årsaken. ... Etter praksis gjelder imidlertid **også et fordelingsprinsipp**, selv om dette prinsippet ikke har like klar rettskildemessig forankring som hovedårsakslæren.» (Kommentarer til folketrygdloven (red.: Kjønstad) s. 592 (2007))

NAV-rundskriv (R13-00-A14) – uttalelser om beviskravet:

«2.5 Beviskravet

Bestemmelsen i § 13-3 første ledd sier ikke noe om beviskravet. ... Det skal ved vurderingen av vilkåret om årsakssammenheng legges til grunn om det er «mest sannsynlig» eller mest nærliggende at skaden/sykdommen/dødsfallet skyldes arbeidsulykken. Det er **ikke tilstrekkelig at årsakssammenheng er mulig eller ikke kan utelukkes**. Uttrykket «mest sannsynlig» må forstås slik at det skal foreligge en **sannsynlighetsovervekt** for at kravet til årsakssammenheng kan anses for å være oppfylt.

Prinsippene om bevisbedømmelse som er lagt til grunn av Høyesterett i Rt-1998-1565 gjelder også andre typer skader enn nakkeskader. Disse prinsippene har blitt lagt til grunn i en rekke etterfølgende dommer. Høyesterett har i Rt-1998-1565 uttalt følgende om bevisbedømmelsen:

«Særlig viktig ved bevisbedømmelsen vil være nedtegnelser foretatt i tid nær opp til den begivenhet eller det forhold som skal klarlegges, og da spesielt beskrivelser foretatt av fagfolk nettopp for å få klarlagt en tilstand. Dette vil gjelde blant annet nedtegnelser i legejournaler om funn og om de symptomer pasienten har ved undersøkelsen eller behandlingen. Svakere bevisverdi vil for eksempel opplysninger fra pasient til lege ha hvis opplysningene gjelder pasientens tilstand på et vesentlig tidligere tidspunkt enn tidspunktet for den aktuelle konsultasjon. Opplysninger fra parter eller vitner med binding til partene som er gitt etter at tvisten er oppstått, og som står i motstrid eller endrer det bildet som mer begivenhetsnære og uavhengige bevis gir, vil det oftest være grunn til å legge mindre vekt på, jf her - om bevisbedømmelsen på et annet rettsområde - Rt-1995-821.»

Det er skadelidte som har bevisbyrden, men Arbeids- og velferdsetaten har undersøkelsesplikt, jf. forvaltningsloven § 17. Se merknader til § 13-14 fjerde og femte ledd for arbeidsulykker meldt for sent.»

Ftrl. § 13-4. Yrkessykdommer

(Hører under Magnes hoveddel)

Visse yrkessykdommer som skyldes påvirkning i arbeid, klimasykdommer og epidemiske sykdommer skal likestilles med yrkesskade. Departementet gir forskrifter om hvilke sykdommer som skal likestilles med yrkesskade.

Sykdom som angitt i forskriftene **skal godkjennes** som yrkesskade **dersom**

- a) sykdomsbildet er karakteristisk og i samsvar med det som den aktuelle påvirkningen kan framkalle,
- b) vedkommende i tid og konsentrasjon har vært utsatt for den aktuelle påvirkningen i en slik grad at det er en rimelig sammenheng mellom påvirkningen og det aktuelle sykdomsbildet,
- c) symptomene har oppstått i rimelig tid etter påvirkningen,
- d) det ikke er mer sannsynlig at en annen sykdom eller påvirkning er årsak til symptomene.

Det er et vilkår at påvirkningen som nevnt i bokstav b har skjedd mens vedkommende var yrkesskadedekket, se §§ 13-6 til 13-13.

Høyesterettspraksis

Passiv røyk II (Rt. 2005 s. 495) – utdrag fra domspremissene:

«(42) Jeg er i hovedsak enig i den forståelse av kravet til årsak som Trygderetten her gir uttrykk for. I de tilfeller vilkårene i § 13-4 annet ledd bokstavene a-c er oppfylt, skal yrkessykdom godkjennes i sin helhet når det ikke er mer sannsynlig at en annen sykdom eller påvirkning er årsak til denne, jf. bokstav d. [...]

(51) *Retningslinjene viser at yrkessykdom bare skal godkjennes som yrkesskade i sin helhet når yrkesrelatert påvirkning er hovedårsaken til sykdommen. Hvor yrkesrelatert påvirkning er mindre enn en halvpart, skal en forholdsmessig andel godkjennes. [...]*

(56) Jeg forstår Trygderettens avgjørelser sett i sammenheng slik at yrkesrelatert påvirkning i utgangspunktet må være hovedårsak til yrkessykdommen for at denne skal godkjennes som yrkesskade fullt ut. Dette følger direkte av den faste praksis med å godkjenne for en andel når påvirkningen anses for å være 50 prosent eller mindre og av begrunnelsen i enkelte avgjørelser. Denne forståelse underbygges ytterligere av Rikstrygdeverkets rundskriv, som også må få betydning når retningslinjene nedfelles i trygdemyndighetenes praksis.

(59) Det er naturlig å forstå bokstav d slik at den både gjelder bevisbedømmelsen og årsaken til yrkessykdommen. Ordbruken i bestemmelsen sier ikke noe om kravene til årsakssammenheng. Hvis meningen imidlertid hadde vært å endre den langvarige og konsekvente praksis for så vidt angår spørsmålet om årsak til yrkessykdommen, ville bestemmelsen etter all sannsynlighet ha vært utformet annerledes. [...]

(63) Den ankende part har påberopt flere avgjørelser om samvirke mellom yrkesrelatert eksponering for asbest og egen røyking og særlig vist til at også i ankesaken er det konstatert synergi mellom passiv og aktiv røyking. Jeg bemerker at Trygderetten i saker om asbest og røyking har funnet at det ikke er mulig å påvise hvor stor del av sykdommen som ikke skyldes yrkesmessig påvirkning, jf. også Rikstrygdeverkets rundskriv som er omtalt tidligere. Det følger da av presumsjonen i § 13-4 annet ledd bokstav d at yrkessykdom skal godkjennes som yrkesskade fullt ut. Dette er imidlertid ikke situasjonen i ankesaken, hvor de sakkyndige har kommet fram til hvor stor andel den yrkesrelaterte passive røyking utgjør. Jeg har, som nevnt, lagt deres konklusjoner til grunn.

(64) Den ankende part har også vist til enkelte avgjørelser i senere tid, hvor godkjenning er basert på erstatningsrettslige prinsipper om årsakssammenheng. Det er dessuten vist til nyere avgjørelser i Høyesterett om erstatning og yrkeskadeforsikring, hvor kravet til rettslig relevant årsakssammenheng er drøftet. Ankemotparten har vist til andre avgjørelser av Trygderetten, hvor det uttrykkelig er tatt avstand fra anførsler om at erstatningsrettslige prinsipper for årsakssammenheng får anvendelse. Jeg bemerker at ***mulige avvikende syn i enkelte avgjørelser ikke kan ha særlig vekt sammenlignet med den langvarige, omfattende og i det alt vesentlige konsekvente praksis*** med godkjenning for en del når den yrkesrelaterte andel er en halvpart eller mindre.»

Kommentar: Premisene er ikke helt presise, og etterlater spørsmål om hvor grensen går. Den skarpstilte problemstillingen er om minstekravet for «hovedårsak» er 50 prosent eller 51 prosent. Høyesterett anvender uttrykkene «mindre enn halvparten» og «50 prosent eller mindre» om den yrkesrelaterte påvirkningen, for tilfeller der det skal foretas en ansvarsdeling. Juridisk teori synes å ha lagt til grunn at det er tilstrekkelig med 50 prosent, jf blant annet Skjerdal: *Samvirkende årsaker ved yrkesskader og yrkessykdom*, Tidsskrift for Erstatningsrett 2005 nr. 3-4.

NAV-rundskriv (R13-00-A14), 1. mai 1997 – utdrag:

«Full godkjenning»

Dersom vektskålene blir stående med overvekt på siden for de yrkesbetingede årsaksfaktorer, skal det aktuelle symptombildet godkjennes fullt ut som yrkesbetinget. Det samme gjelder dersom vektskålene blir stående i balanse. I et slikt tilfelle vil de andre mulige årsaksfaktorer ikke gi et mer nærliggende eller sannsynlig grunnlag for de aktuelle symptomer. Det foretas altså ingen ansvarsfordeling mellom årsaksfaktorene i de tilfeller hvor de forskjellige årsaksfaktorens ansvar blir vurdert til å være likeverdige når det gjelder å forklare det aktuelle sykdomsbildet, dvs. når ansvarsforholdet blir vurdert til 50/50 %.

Denne fortolkning er i samsvar med flere kjennelser avsagt av Trygderetten, bl.a. i ankesak nr. 2787/87.

Delvis godkjenning

Dersom skålen i balansevekten som inneholder “annen sykdom” eller “annen påvirkning” veier mest” (mer enn 50 %), vil resultatet bli delvis godkjenning.

Hvor stor del av det totale sykdomsbildet som skal godkjennes vil avhenge av graden av overvekten på de ikke-yrkesbetingede faktorer.

I den praktiske fordelingen av ansvaret mellom yrkesbetingede og ikke yrkesbetingede årsaksfaktorer bruker vi ikke finere sprang enn 10 %. Når “annen sykdom” eller “annen påvirkning” anses for å veie tyngst setter vi denne til 60 % eller mer. Dette innebærer at ved delvis godkjenning settes i praksis den del som skyldes de yrkesbetingede faktorer til 40 % eller lavere.

Det er i prinsippet ingen grense for hvor lavt prosentandelen for den godkjente delen av det totale sykdomsbildet kan settes. Det er først når denne andelen vurderes til å være helt ubetydelig at en kan fatte avslag ved krav om godkjenning på dette grunnlag.

Synergisme

I noen tilfeller vil to eller flere årsaksfaktorer virke sammen på en slik måte at sykdomsutviklingen blir mangedoblet i forhold til hva summen av risikoen ved hver av faktorene isolert skulle tilsi. Dette kalles synergisme. Det kalles også “potensering” av skadefølgen.

Tobakksrøyk virker sammen med asbest på en slik måte at risikoen for å få lungekreft øker til mer enn summen av risikoene for hvert stoff. Asbesteksponerte isolatører har fem ganger høyere risiko for å få lungekreft. Det gjelder både røykere og ikke-røykere. Den kombinerte virkningen av asbest og tobakksrøyk øker risikoen 50 ganger.

Det blir normalt ikke foretatt årsaksfordeling i synergitilfellene hvor så vel yrkesbetingede som ikke-yrkesbetingede årsaksfaktorer inngår i samspillet som gir synergieffekten. I lungekrefttilfeller med bakgrunn i asbest og tobakksbruk skal således hele lidelsen godkjennes. Dette fordi det i slike tilfeller ikke er mulig å påvise hvor stor del av sykdommen som ikke skyldes yrkesmessig påvirkning.

Arvelig disposisjon for sykdom

Arvelige (genetiske) egenskaper hos den enkelte vil kunne øke risikoen for en viss sykdomsutvikling. Det er imidlertid bare i tilfeller hvor det kan dokumenteres at arvelighetsfaktoren er den helt dominerende årsak til sykdomsutviklingen at den skal tillegges betydning som eventuelt grunnlag for årsaksfordeling. Med andre ord vil arvelighetsfaktoren vanligvis ikke føre til årsaksfordeling når det gjelder godkjenningsspørsmålet.

Fordeling av medisinsk invaliditet kontra fordeling av ervervsmessig uføregrad

Fordelingen vi er kommet frem til skal legges til grunn ved fastsettelsen av hvor stor del av lidelsens samlede medisinske invaliditet som kan gi grunnlag for menerstatning (tidligere yrkesskadeerstatning), Se nærmere under kommentarene til § 13-17.

Den del av lidelsen som er godkjent kan også være grunnlag for å gi eventuelt uførepensjon med yrkesskadefordeler. Ved uføregradsfastsettelsen kommer imidlertid andre hensyn inn. Da gjelder det å ta stilling til hvilken betydning den godkjente del av lidelsen har for tapet av ervervsevne. Den årsaksfaktorfordeling vi snakker om i godkjennelsesfasen må derfor ikke forveksles med den fordeling av ansvar for tap av ervervsevne som kan bli aktuell ved krav om rehabiliteringspenger, attføringspenger eller uførepensjon etter særreglene om yrkesskade. Denne "ansvarsfordeling" som går ut på å fastsette en særskilt uføregrad for den del av den trygdedes uførhet som skyldes yrkesskade/yrkessykdom foretas etter at godkjennesspørsmålet definitivt er avgjort, jf. kommentarene til § 12-18 andre ledd.»

Utdrag fra min forelesning om *Otterengen* (Rt. 2012 s. 929):

Otterengen (Rt. 2012 s. 929)		
Kjønn Kvinne	Alder Løsemiddel- eksponering: ca. 20 år 57 år	Skade/Sykdom Luftveislidelse: overfølsomhet i luftveiene
Medisinsk invaliditet (Trolig mindre enn 15 %)		Ervervsuførhet 100 %
Rettslig problemstilling: HVA skal bevises etter frtl. § 13-4 andre ledd bokstav a: At sykdommen – ut fra en <i>konkret</i> årsaksvurdering – sannsynligvis skyldes påvirkningen fra de aktuelle stoffene ELLER at det bare <i>kan</i> være årsakssammenheng?		
Trygderetten:	Borgarting lagm.rett:	Høyesterett:

Folketrygdloven § 13-4 andre ledd

Morten Kjelland 2014 ©

Otterengen (Rt. 2012 s. 929)

Kjønn Kvinne	Alder Løsemiddel- eksponering: ca. 20 år 57 år	Skade/Sykdom Luftveislidelse: overfølsomhet i luftveiene
Medisinsk invaliditet (Trolig mindre enn 15 %)	Ervervsuførhet 100 %	
Rettslig problemstilling: HVA skal bevises etter ftrl. § 13-4 andre ledd bokstav a: At sykdommen – ut fra en <u>konkret</u> årsaksvurdering – sannsynligvis skyldes påvirkningen fra de aktuelle stoffene ELLER at det bare <u>kan</u> være årsakssammenheng?		
Trygderetten: Sannsynlig årsakssammenheng (konkret)	Borgarting lagm.rett: Sannsynlig årsakssammenheng (konkret)	Høyesterett: Mulig årsakssammenheng (generelt)

Høyesteretts rettskildeanalyse

- hva som skal bevises etter ftrl. § 13-3 andre ledd bokstav a

«En ... konkret vurdering av den aktuelle årsaken allerede i forbindelse med § 13-4 annet ledd bokstav a harmonerer ... dårlig med innholdet i bestemmelsen ellers. Jeg har vanskelig for å se hva som blir igjen av vilkåret i bokstav d – om at «det ikke er mer sannsynlig at en annen sykdom eller påvirkning er årsak til symptomene» – dersom man allerede under bokstav a skulle ta stilling til om sykdommen i det konkrete tilfellet mest sannsynlig skyldes den aktuelle påvirkningen. Den presumsjonen til fordel for søkeren som skal bygges opp gjennom vilkårene i bokstavene a til c, og som ble understreket av Høyesterett i Rt. 2005 side 495 avsnitt 41-42, blir da i praksis borte.»

Morten Kjelland 2014 ©

Utdrag fra min forelesning om *Sønneland* (Rt. 2012 s. 1864):

<i>Sønneland</i> (Rt. 2012 s. 1864)		
Kjønn Mann	Alder Løsemiddel- eksponering: ca. 25 år 55 år	Skade/Sykdom Hjerneskode
Medisinsk invaliditet (antydning: gruppe 3)		Ervervsuførhet 100 %
Rettslig problemstilling: Hva er INNGANGSKRITERIENE for at presumsjonsregelen i ysfl. § 11 andre ledd skal komme til anvendelse? At skadelidte bare har en sykdom som finnes på Y-listen, eller at skadelidte også oppfyller eventuelle årsakskrav som er innbakt i Y-listen?		

Presisering av problemstillingen

Ysfl. § 11 andre ledd:

Skade og sykdom som nevnt i første ledd bokstav b skal anses forårsaket i arbeid på arbeidsstedet i arbeidstiden, hvis ikke forsikringsgiveren kan bevise at dette åpenbart ikke er tilfellet.

Ysfl. § 11 første ledd bokstav b

Skade og sykdom som i medhold av **ftrl. § 13-4** er likestilt med yrkesskade

Folketrygdloven § 13-4 andre ledd

Sykdom som angitt i forskriftene skal godkjennes som yrkesskade dersom

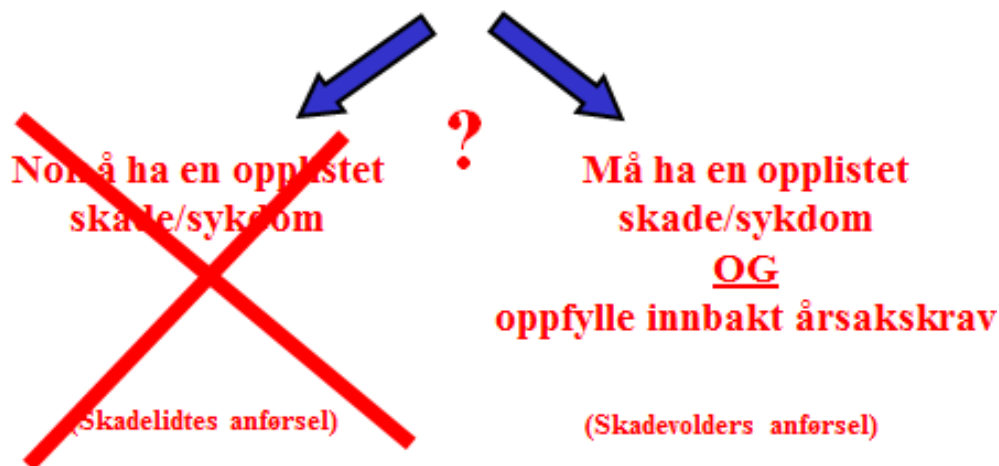
Listesykdomsforskriften § 1

A) Sykdommer som **skyldes ... kjemisk påvirkning**

Morten Kjelland 2014 ©

Presisering av problemstillingen

Når kommer ysfl. § 11 andre ledd til anvendelse?
(Dvs. når nyter skadelidte godt av den snudde bevisbyrden og det skjerpede beviskravet?)

Presisering av problemstillingen

Når kommer ysfl. § 11 andre ledd til anvendelse?
(Dvs. når nyter skadelidte godt av den snudde bevisbyrden og det skjerpede beviskravet?)

Se utdelt domskommentar

Domssitat	Domskommentar
(32) Det er etter mitt syn klart at passusen «som skyldes» må forstås slik at forskriften stiller et krav om ...	Førsvoterende tar her utgangspunkt i ordlyden – gir startpunktet for tolkningen.
(33) Paragraf 11 første ledd bokstav b sier ikke noe om hvem som har bevisbyrden for at det foreligger slik skade og sykdom som angitt i ...	Også her gir lovteksten veiledning ...

Morten Kjelland 2014 ©

Listesykdomsforskriften

§ 1. Yrkessykdommer som skal likestilles med yrkesskade

- A) Sykdommer som **skyldes** forgiftning eller annen kjemisk påvirkning.
- B) Allergiske og idiosynkratiske hud- og lungesykdommer.
- C) Sykdommer som **skyldes** strålingsenergi.
- D) Nedsatt hørsel som **skyldes** larm fra maskiner, verktøy, prosesser og annet.
- E) Lungesykdommer som **skyldes** påvirkning av finfordelte stoffer.
- F) Sykdommer som **skyldes** endringer i barometertrykket under visse arbeidsforhold som hos dykkere, flygere og andre. Herunder medregnes også skader på sentralnervesystemet. Videre medregnes sykdom som **skyldes** forholdene under opphold i trykkammer.
- G) Sykdommer som **skyldes** smitte [...]
- H) Sykdommer etter vaksinasjon som har **samband** med yrket.

Oppsummering – *Sønneland* (Rt. 2012 s. 1864)

- Avklaring av et praktisk viktig rettsspørsmål
- Overføringsverdi til andre sykdommer på sykdomslisten
- Dommen fremmer formålet med ysf. § 11 andre ledd om å være en presumsjonsregel – **ikke kun en «pretensjonsregel»**
- Metodisk: betydningen av formåls- og systembetraktninger
- Juss er **argumentasjon** ⇒ rettsregler *utvikles*, ikke *avdekkes* ⇒ retorikk/anvendt metodelære

Morten Kjelland 2014 ©

Ftrl. § 5-25. Stønad ved yrkesskade

Ved en skade eller sykdom som regnes som yrkesskade etter kapittel 13, ytes det full dekning for nødvendige utgifter til legehjelp, tannlegehjelp, fysikalsk behandling og legemidler, spesielt medisinsk utstyr og forbruksmateriell, og hensiktsmessige hjelpemidler som kan bøte på **følgene av** skaden. ...

Eide (Rt. 2006 s. 735) – utdrag fra domspremissene:

(Dommen er lagt ut i sin helhet som animasjon på nettsiden min, og er basert på min gjennomgang av dommen på Det årlige personskadeerstatningsrettskurset i Sandefjord 2006, og da som en del av gjennomgangen av nyere rettspraksis)

«(42) Jeg er i hovedsak enig i den forståelse av kravet til årsak som Trygderetten her gir uttrykk for. I de tilfeller vilkårene i § 13-4 annet ledd bokstavene a-c er oppfylt, skal yrkessykdom godkjennes i sin helhet når det ikke er mer sannsynlig at en annen sykdom eller påvirkning er årsak til denne, jf. bokstav d. [...]

(51) Retningslinjene viser at yrkessykdom bare skal godkjennes som yrkesskade i sin helhet når yrkesrelatert påvirkning er hovedårsaken til sykdommen. Hvor yrkesrelatert påvirkning er mindre enn en halvpart, skal en forholdsmessig andel godkjennes. [...]

(56) Jeg forstår Trygderettens avgjørelser sett i sammenheng slik at yrkesrelatert påvirkning i utgangspunktet må være **hovedårsak** til yrkessykdommen for at denne skal godkjennes som yrkesskade fullt ut. Dette følger direkte av den faste praksis med å godkjenne for en andel når påvirkningen anses for å være 50 prosent eller mindre og av begrunnelsen i enkelte avgjørelser. Denne forståelse underbygges ytterligere av Rikstrygdeverkets rundskriv, som også må få betydning når retningslinjene nedfelles i trygdemyndighetenes praksis.

(59) Det er naturlig å forstå bokstav d slik at den både gjelder bevisbedømmelsen og årsaken til yrkessykdommen. Ordbruken i bestemmelsen sier ikke noe om kravene til årsakssammenheng. Hvis meningen imidlertid hadde vært å endre den langvarige og konsekvente praksis for så vidt angår spørsmålet om årsak til yrkessykdommen, ville bestemmelsen etter all sannsynlighet ha vært utformet annerledes. [...]

(64) Den ankende part har også vist til enkelte avgjørelser i senere tid, hvor godkjenning er basert på erstatningsrettslige prinsipper om årsakssammenheng. Det er dessuten vist til nyere avgjørelser i Høyesterett om erstatning og yrkeskadeforsikring, hvor kravet til rettslig relevant årsakssammenheng er drøftet. Ankemotparten har vist til andre avgjørelser av Trygderetten, hvor det uttrykkelig er tatt avstand fra anførsler om at erstatningsrettslige prinsipper for årsakssammenheng får anvendelse. Jeg bemerker at mulige avvikende syn i enkelte avgjørelser ikke kan ha særlig vekt sammenlignet med den langvarige, omfattende og i det alt vesentlige konsekvente praksis med godkjenning for en del når den yrkesrelaterte andel er en halvpart eller mindre.»

Ftrl. § 8-55. Sykepenger ved yrkesskade

Til den som er arbeidsufør **på grunn av** en skade eller sykdom som går inn under kapittel 13, ytes det sykepenger etter følgende særbestemmelser:

- e) Vilkåret i §§ 8-2, 8-18, 8-36 og 8-39 om **opptjeningstid gjelder ikke**.
- f) Sykepenger ytes minst ut fra det sykepengegrunnet vedkommende hadde på skadetidspunktet.
- g) Ved tilbakefall ytes det sykepenger som minst svarer til uførepensjon ved yrkesskade, til en person som mottar eller har mottatt slike ytelser, se § 12-18.
- h) Ved arbeidsuførhet som skyldes yrkesskade medlemmet er påført som militærperson, ytes det også ved tilbakefall sykepenger etter bestemmelsene i § 8-46.
- i) Sykepenger utbetales under opphold utenfor Norge uten hensyn til bestemmelsene i § 8-9.
- j) Sykepenger fra trygden ytes i opptil 248, 250 eller 260 dager uten hensyn til bestemmelsene i § 8-12.

Trygderettsavgjørelser:

TRR 2003/4337 – presisering av at årsaksbegrepet er juridisk

Sammendrag: «Arbeidsufør på grunn av skade eller sykdom som går inn under kapittel 13, jf. ftrl § 8-55 og § 13-3 første ledd. Kvinne født i 1961 var utsatt for en arbeidsulykke i 1989 som er godkjent etter folketrygdloven. Hun pådro seg brudd i overarmen og fikk skulderen ut av ledd. Ble i 2001 sykmeldt for kronisk tendinitt og trygdemyndighetene nektet å anse arbeidsuførheten som forårsaket av den godkjente arbeidsulykken. Retten omgjorde og la til grunn at tendinitten var en følge av tidligere armskade og at den måtte anses som varig symptom i tilknytning til ulykken (brosymptom). Retten fant at armlagene og armsmertene var av en slik art og grad at de kunne forklare at den ankende part var helt arbeidsufør i den aktuelle sykmeldingsperioden. Hel omgjøring.»

Utdrag fra kjennelsesgrunnene:

«Ifølge folketrygdloven § 8-55 ytes det sykepenger etter særskilte bestemmelser (sykepenger med yrkesskadefordeler) til den som er arbeidsufør på grunn av skade eller sykdom som går inn under kapittel 13 (yrkesskadekapitlet.) ... Hvorvidt skulderplagene kan anses som en

skadefølge i den ene eller andre betydning forutsetter at det er årsakssammenheng mellom arbeidsulykken eller dens opprinnelige skadefølge og de aktuelle skulderplager.

Det er tilstrekkelig for å konstatere årsakssammenheng at det er en **sannsynlighetsovervekt** for årsakssammenheng. Dette er en bevisregel som også fylkestyngdekantoret har redegjort for, men fylkestyngdekantoret har ikke sagt noe om hvilke vilkår som skal til for å anse at det er årsakssammenheng mellom en hendelse og en påstått skadefølge.

AP har i sin anke vist til rettspraksis og anført at det er avgjørende om hendelsen hadde skadeevne. Retten er enig i dette. Retten vil imidlertid påpeke at man **innen trygderett ikke har vært opptatt av problemstillingen og man har ingen trygderettspraksis med hensyn til årsakskravet**. Man har likevel flere ganger i avgjørelser fra Trygderetten redegjort for at det dreier seg om et juridisk begrep - slik at man ikke skal legge til grunn det medisinske årsaksbegrep. Svært ofte uttaler medisinerer seg på grunnlag av det medisinske årsaksbegrep og det strengere krav til årsakssammenheng som gjelder i vitenskapen/-medisinen. Det er derfor viktig at trygdeetaten ikke følger medisinererens konklusjon automatisk, men selv vurderer om lovens årsakskrav er oppfylt.»

I den konkrete rettsanvendelsen benyttes tenkemåten med «Lie»-kriteriene, hvilket samsvarer med en betingelseslære-tankegang:

«Retten er enig i at man skal ta utgangspunkt i om den påberopte hendelse hadde **skadeevne [1]**. AP skled og snublet og fikk armen under seg. Hun fikk overarmsbrudd og skulderen ut av ledd da hun falt. Hun har hatt smerter i ettertid, men de har ikke vært slik at hun søkte lege før i 2001. Retten finner at hendelsen må anses å ha hatt skadeevne da det ikke er uvanlig at man får plager etter et slikt brudd.

Selv om den ankende part ikke søkte lege for armplager før i 2001, finner retten ikke å betvile hennes utsagn om **smerter etter ulykken [2 akutt symptomer]**, og retten legger til grunn at hun har hatt **smerter i armen etter skaden**. ... Retten er enig i at AP har en supraspinatus tendinitt og at denne er en følge av den opprinnelige armskade - overarmsbruddet som skyldes fallet i juli 1989. Retten legger til grunn at det foreligger er såkalt **brosymptom [3 brosymptomer]**- det vil si varige symptomer i tilslutning til hendelsen. ... Retten finner at **armplagene og armsmertene har vært av en slik art og grad at de kan forklare [4 forenlighet]** at AP var helt arbeidsufør i den aktuelle periode.

Sykmeldingsperioden må således godkjennes som en periode hvor AP var arbeidsufør på grunn av yrkesskade og sykepenger skal ytes etter folketrygdloven § 8-55.»

(mine klammeparenteser med nummerering, for å fremheve kjennelsens systematikk og linjer til Lie-kriteriene slik de tradisjonelt er formulert i praksis og juridisk teori.)

Ftrl. § 12-18. Uførepensjon ved yrkesskade

Til den som er arbeidsufør **på grunn av** en skade eller sykdom som går inn under kapittel 13, ytes det uførepensjon etter følgende særbestemmelser:

- a) Vilkåret i § 12-2 om minst tre års forutgående medlemskap gjelder ikke.
- b) Vilkåret i § 12-3 om fortsatt medlemskap gjelder ikke.
- c) Vilkåret i § 3-8 om minst tre poengår for rett til tilleggspensjon gjelder ikke.
- e) Grunnpensjon og tilleggspensjon ytes ved uføregrader ned til 30 prosent.

Det skal fastsettes en særskilt uføregrad for den del av uførheten som **skyldes** yrkesskade eller yrkessykdom. Det ses bort fra uførhet som **skyldes** andre forhold enn yrkesskaden, når denne delen utgjør under 30 prosent av den totale uførheten.

Ved yrkesskade beregnes uførepensjon etter særbestemmelsene i § 3-30.

Oppheim (RG 2006 s. 1334), avsagt 16. mai 2006:

Sammendrag: En 47 år gammel hjelpepleier ble skadet ved at bagasjelokket på bilen falt ned over ryggen. Skaden ble godkjent som yrkesskade. Hun ble innvilget uførepensjon etter en uføregrad på 90%. Lagmannsretten kom som Trygderetten til at halvparten av uførheten skyldes yrkesskaden. Lagmannsretten la til grunn at det i folketrygdloven § 12-18 ikke kan innfortolkes en forutsetning om at den uføre måtte ha falt ut av arbeidslivet uansett yrkesskaden for at tidligere lyter kan få betydning.

Utdrag fra domspremissene:

«Om det i bestemmelsen i folketrygdloven § 12-18 kan innfortolkes en forutsetning om at den uføre måtte ha falt ut av arbeidslivet uansett for at tidligere skader eller lyter kan få betydning, må bero på en tolkning av ordlyden, forarbeidene og eventuelle andre rettskilder som omhandler problemstillingen.

Etter lagmannsrettens mening er ordlyden relativt klar. Ved flere årsaker til uførhet, skal det gjøres en fordeling mellom årsakene. Bestemmelsen innebærer videre en skjerpet årsakslære i det man skal se bort fra andre årsaker til uførhet enn yrkesskaden/-sykdommen dersom disse utgjør mindre enn 30 prosent av den totale uførhet.

§ 12-18 ble endret ved lov nr. 84/1999. I forarbeidene, Ot.prp.nr.46 (1998-1999), heter det under overskriften «klargjøring av reglene om fastsettelse av uføregrad ved yrkesskade - folketrygdloven § 10-16, § 11-17 og § 12-18»:

«En særskilt fastsettelse av uføregraden etter de nevnte bestemmelser er aktuell når den samlede uførheten bare delvis har sin årsak i en yrkesskade. Man vil da få to komponenter i ytelsen; en del som beregnes etter særreglene ved yrkesskade, og en del som beregnes ut fra de vanlige regler. (...)

Utgangspunktet om at det skal fastsettes en særskilt uføregrad for den delen av uførheten som skyldes yrkesskaden, har i praksis vært fraveket noe. I de tilfeller der yrkesskaden har vært «hovedårsaken» til hele uførheten, har det blitt lagt til grunn at yrkesskaden bærer ansvaret for hele uførheten. Ytelsen gis altså da i sin helhet etter særbestemmelsene ved yrkesskade. (...)»

Departementet uttalte deretter:

«Det kan være hensiktsmessig å klargjøre i hvilke tilfeller man kan fravike utgangspunktet om at det skal fastsettes en særskilt uføregrad for uførhet som skyldes yrkesskade.

Når uførheten bare delvis skyldes en yrkesskade, bør hovedregelen fortsatt være at det skal fastsettes en særskilt uføregrad for denne delen. Dette fremgår allerede klart av de aktuelle bestemmelser. I tillegg er det i forskrifter til folketrygdloven § 3-30 forklart nærmere hvordan fordelingen mellom yrkesskadedelen og den vanlige delen av uførheten skal foretas.

Departementet ønsker å videreføre og lovfeste trygdeetatens praksis med at man tilskriver hele uførheten til yrkesskaden, dersom «yrkesskadedelen» utgjør mer enn 70 prosent av den totale uførheten.

Etter departementets oppfatning bør man imidlertid unngå å knytte begrepet «hovedårsak» til vurderingen av uføregrad ved yrkesskader. Begrepet synes å ha en noe uklar praktisering, og kan lett forveksles med en sannsynlighetsvurdering. Dessuten benyttes begrepet «hovedårsak» også i de vanlige reglene om uførepensjon i folketrygdloven § 12-6, men der med et annet innhold enn ved praksis etter særreglene ved yrkesskade. Det presiseres derfor at det kan ses bort fra uførhet av andre forhold enn yrkesskaden, når denne delen utgjør under 30 prosent av den totale uførheten.»

De forskrifter man henviste til i forarbeidene (FOR-1997-03-11-208), har i § 2 følgende ordlyd:

«Når en person har rett til uførepensjon og uførheten bare delvis skyldes en yrkesskade, skal den delen som skyldes yrkesskaden og den delen som skyldes andre forhold, beregnes hver for seg. Samlet ytelse skal svare til summen av delytelsene. (...)»

Det foreligger ingen avgjørelse av Høyesterett som gjelder årsakskravet i folketrygdloven § 12-18. Imidlertid foreligger det rettspraksis knyttet til andre bestemmelser om yrkesskadedekning som kan gi visse retningslinjer også for tolkningen av § 12-18. I Rt-2005-495 uttalte Høyesterett (førstevoterende) følgende i en sak som direkte gjaldt folketrygdloven § 13-4:

«(...) Erstatningsretten gjelder skade påført av noen som kan holdes ansvarlig. Hensynene bak kravene til årsakssammenheng i erstatningsretten er forskjellig fra de hensyn som ligger til grunn for trygdelovgivningen.» (Avsnitt 61.)

«Endelig har den ankende part gjort gjeldende at reelle hensyn tilsier at erstatningsrettslige prinsipper om årsakssammenheng bør få anvendelse i saker om trygd for yrkessykdommer som i tilfelle skal likestilles med yrkesskader. Til dette bemerker jeg at formålet med yrkesskadetrygden er å kompensere

for den særskilte risiko ved å være i arbeid, jf. eksempelvis Rt-2004-487 avsnitt 28. Den yrkesrelaterede andel vil etter erstatningsreglene være årsak i alle tilfeller hvor den er et nødvendig vilkår for at yrkessykdommen inntre, forutsatt at den er så vidt vesentlig i årsaksbildet at det er naturlig å gi den virkning. Dette ville innebære at yrkessykdommer måtte godkjennes som yrkesskade i sin helhet også hvor andre påvirkninger eller sykdommer er de dominerende. En slik utvidelse av yrkesskadetrygdens dekningsomfang hører under lovgiver.» (Avsnitt 65.)

På bakgrunn av det som er gjennomgått ovenfor, kan ikke lagmannsretten se at det er grunnlag for å innfortolke et vilkår om at andre skader/lyter enn yrkesskaden, for å kunne tillegges betydning, måtte ha ført til at den uføre uansett yrkesskaden ville har falt ut av yrkeslivet. Både ordlyden, forarbeidene, forskrifter og rettspraksis taler mot en slik forståelse av folketrygdlovens § 12-18. Lagmannsretten kan ikke se at trygderettspraksis, som spriker men til en viss grad kan tas til inntekt for en form for «betingelseslære», eller Rikstrygdeverkets rundskriv til § 12-18, som inneholder en del uklare uttalelser, kan tillegges avgjørende vekt i strid med ordlyden og andre avgjørende rettskildefaktorer. Trygderettens praksis er ikke fast og konsistent, og har derfor begrenset verdi, jf. Rt-2005-1757 avsnitt 45, mens den kjennelse av Trygderetten som rundskrivet synes å legge betydelig vekt på, og som inneholder innslag av en «betingelseslære», ble avsagt før folketrygdloven og før den innskjerping som fant sted, jf. sitatene fra Ot.prp.nr.46.

A har til støtte for sitt syn også vist til Rikstrygdeverkets rundskriv til folketrygdlovens kapittel 13 og da særlig til § 13-3. Til det vil lagmannsretten bemerke at § 13-3 gjelder spørsmålet om årsak til skade, mens § 12-18 gjelder årsak til uførhet. Årsaksvurderingen vil være annerledes i forhold til de to spørsmålene, og rundskrivet kan således ikke gi særlig veiledning for tolkningen av § 12-18.

Lagmannsretten har etter dette kommet til at **det ikke kan innfortolkes i folketrygdloven § 12-18 at det skal anvendes en form for betingelseslære** i forhold til de enkelte årsaker, slik at det er en nødvendighet at disse alene ville ha ført til uførhet på det aktuelle tidspunkt, yrkesskaden sett bort fra.

Lagmannsretten går deretter over til å vurdere Trygderettens bevisbedømmelse og skjønnsutøvelse.

Vurderingen av hvor stor del av uførheten som skyldes yrkesskaden, er skjønnsmessig og konkret. Det er A som må sannsynliggjøre at trygdeforvaltningens vurdering er feil, ut fra et alminnelig krav til sannsynlighetsovervekt.»

Høytrykksoperatør (TRR 2004/1792):

Sammendrag: Vedkommende hadde arbeidet som høytrykksoperatør da han fikk hudplager i hendene og måtte slutte. Skadene ble godkjent som yrkesskade. Han ble senere attført til bussjåfør, og ble sykmeldt etter et drøyt år, først 100 % og så 50 %. Han fikk innvilget 60 % uførepensjon i 2003, dels på grunn av hudplagene og dels på grunn av psykiske plager. Halvparten av uførepensjonen (30 %) ble gitt med yrkesskadefordel på grunn av hudplagene. Retten la til grunn at vedkommende lenge hadde slitt med betydelige psykiske plager, og at disse var den vesentligste årsak til uførheten. Retten la videre til grunn at hudplagene var av mindre betydning, men de utgjorde den utløsende årsak til at vedkommende ble

uførepensjonert. Retten kom etter dette til at hudplagene var «tuen» som veltet «lasset» (de psykiske plagene), og mente at uførepensjonen derfor i sin helhet måtte beregnes etter reglene om yrkesskade. Etter retten var det ikke sannsynlig at de psykiske plager under enhver omstendighet ville ha medført uførhet. Hel omgjøring.

Utdrag av kjennelsesgrunnene:

«RETTENS BEMERKNINGER:

...

Rikstrygdeverket peker i sitt rundskriv til folketrygdloven på følgende, i forbindelse med folketrygdloven § 12-18:

«I enkelte tilfelle kan medlemmet ha fysiske og/eller psykiske lidelser som reduserer hans muligheter for valg av yrke, samtidig som han er i stand til å fungere fullt ut i enkelte typer arbeid. (...) En isolert sett ubetydelig skade vil således kunne redusere de funksjoner man er avhengig av for å fungere i arbeidslivet, og full uførhet kan bli følgen. Vi bruker ofte å uttrykke det slik at skaden er «tuen som veltet lasset». Dersom vedkommende var i fullt arbeid, må i utgangspunktet hele uførheten belastes yrkessakden. Dvs. at hele pensjonen tilstås etter særbestemmelsene ved yrkesskade».

Slik retten oppfatter psykolog Eivind Mo, har AP lenge hatt til dels betydelige psykiske plager. Retten legger dette til grunn. De psykiske plagene har imidlertid ikke vært til hinder for at han tilsynelatende fungerte ganske bra i sin jobb som høytrykksoperatør, inntil hudplagene gjorde at han måtte slutte i denne jobben. Retten oppfatter således hudplagene som den utløsende faktor i denne sammenheng, og mener også at hudplagene var den utløsende faktor med hensyn til innvilgelse av uførepensjon.

Slik retten ser det har hudplagene vært av relativt liten betydning for APs generelle uførhet, selv om disse plagene må anses som vesentlig i forhold til hans arbeid som høytrykksoperatør. Etter den beskrivelse som psykolog Eivind Mo har gitt av APs p[s]ykiske plager, og som er dekkende for rettens syn, synes disse å være den vesentligste årsak til hans generelle uførhet. Mye kan også tyde på at APs psykiske plager ble forverret etter at hudplagene gjorde at han måtte slutte i jobben som høytrykksoperatør.

Etter dette ser retten det slik at man her i realiteten har med et «tuen og lasset» resonnement å gjøre - med hudplagene som «tuen» og de psykiske plager som «lasset».

Etter rettens oppfatning kan man ikke se helt bort fra at AP ville ha blitt ufør, før eller senere, på grunn av de psykiske lidelser - uavhengig av hudplagene. Men han fungerte i mange år i sitt arbeid uten langtidssykemeldinger og uten psykisk sykdom som sykmeldingsårsak, i den utstrekning diagnoser er oppgitt. Bl.a av disse grunner mener retten at det ikke virker sannsynlig at AP under enhver omstendighet ville ha blitt ufør på grunn av psykiske plager.

Retten er etter dette kommet til at APs uførhet i sin helhet må tilskrives yrkesskaden.»

Trappefall (TRR 1999/4377):

Sammendrag: Vedkommende hadde arbeidet som høytrykksoperatør da han fikk hudplager i hendene og måtte slutte. Skadene ble godkjent som yrkesskade. Han ble senere attført til bussjåfør, og ble sykmeldt etter et drøyt år, først 100% og så 50%. Han fikk innvilget 60% uførepensjon i 2003, dels på grunn av hudplagene og dels på grunn av psykiske plager. Halvparten av uførepensjonen (30%) ble gitt med yrkesskadefordel på grunn av hudplagene. Retten la til grunn at vedkommende lenge hadde slitt med betydelige psykiske plager, og at disse var den vesentligste årsak til uførheten. Retten la videre til grunn at hudplagene var av mindre betydning, men de utgjorde den utløsende årsak til at vedkommende ble uførepensjonert. Retten kom etter dette til at hudplagene var «tuen» som veltet «lasset» (de psykiske plagene), og mente at uførepensjonen derfor i sin helhet måtte beregnes etter reglene om yrkesskade. Etter retten var det ikke sannsynlig at de psykiske plager under enhver omstendighet ville ha medført uførhet. Hel omgjøring.

Utdrag fra kjennelsesgrunnene:

«Retten viser til at det gjelder et prinsipp i norsk erstatningsrett at man **i utgangspunktet skal godta skadelidte som vedkommende er**. I utgangspunktet leder det ikke til noen begrensinger i erstatningsansvar at skadelidte er **særlig sårbar**. Den begrensning av dette prinsipp som gjelder er ifølge Høyesterett at erstatningsansvaret ikke omfatter upåregnelige skadefølger. Retten viser i denne sammenheng til Rt-1999-1473 der det er vist til Rt-1997-1 og Rt-1992-64.

...

Retten flertall legger avgjørende vekt på de foreliggende spesialisterklæringer i saken som vurderer det som lite sannsynlig at det foreligger årsakssammenheng mellom yrkesskaden og syncopetendensen. Flertallet legger etter dette til grunn, i motsetning til byrettens avgjørelse, at det ikke foreligger adekvat årsakssammenheng mellom skaden og syncopene idet skadefølgen er for fjern og avledet, jf. i denne sammenheng Rt-1997-1 og Rt-2000-418. Retten flertall legger avgjørende vekt på de foreliggende spesialisterklæringer i saken som vurderer det som lite sannsynlig at det foreligger årsakssammenheng mellom yrkesskaden og syncopetendensen. Flertallet legger etter dette til grunn, i motsetning til byrettens avgjørelse, at det ikke foreligger adekvat årsakssammenheng mellom skaden og syncopene idet skadefølgen er for fjern og avledet, jf. i denne sammenheng Rt-1997-1 og Rt-2000-418.»

⑤ Årsakskravet i utmålingsomgangen – «skjerpet hovedårsakslære» med fordelingsprinsipp

TRR 1998/1636 – årsakskravet er oppfylt. Lempet 70 %-krav?

«... Fylkestyrgdekontoret [har] fastsatt den yrkesbetingede uføregrad til **60 prosent**. Den yrkesbetingede faktor må derfor anses for å være den dominerende årsak og derfor hovedårsak til uførheten. Etter gjeldende praksis fører dette til at hele uførepensjonen må bli å beregne med yrkesskadefordeler.»

TRR 2002/1715 – årsakskravet er IKKE oppfylt

«Fylkestyrgdekontoret har godtatt at det foreligger ... en viss sammenheng mellom skaden og en del av den oppståtte inntektsuførhet, og vurdert denne til **40 prosent**. Heller ikke retten vil bestride at yrkesskaden har medvirket i forløpet, men finner ikke å kunne anse den som hovedårsak.»

⑤ Årsakskravet i utmålingsomgangen – uførepensjon: bevisvurdering

Sannsynlighetskravet – overvektsprinsippet

«Lagmannsretten konkluderer etter dette med at saksøker med overvekt av sannsynlighet ble mer enn 70% ervervsmessig uførhet ved ulykken den 8. juni 1999, slik at hele hennes uførhet årsaksmessig kan tilbakeføres til denne hendelsen, jf. folketrygdloven § 12-18.» (LG-2007-55368)

Uavklarte årsaksforhold – «50/50 %»-regel

«I de tilfellene hvor det ikke er mulig å fastslå om det er yrkesskadens følger eller andre lidelser som er den mest dominerende årsak til den totale uførheten, vil resultatet bli en 50/50 fordeling.» (NAV-rundskrivet)

Ftrl. § 13-17. Ménerstatning ved yrkesskade

Et medlem som **ved en yrkesskade blir påført** varig og betydelig **skadefølge** av medisinsk art, har rett til en årlig menerstatning som løper så lenge vedkommende lever. ...

Trygderettspraksis

TRR 2009/2229:

Sammendrag: Folketrygdloven §§ 13-3 og 13-17 med tilhørende forskrift. Stadfestet. Den ankende part ble utsatt for en yrkesskade, en klemskade som berørte 2.-5. finger på venstre hånd. Han var innvilget uførepensjon med fulle yrkesskadefordeler og menerstatning basert på en medisinsk invaliditet på 28 %. Han hadde først fått avslag på godkjenning av PTSD som forårsaket av ulykkeshendelsen og derav også avslag på krav om høyere menerstatning. Senere hadde han fått lidelsen delvis godkjent om yrkesskade (50/50) og økt menerstatning til gruppe 3. Retten sluttet seg til denne vurderingen og viste til at prinsipper om sårbarhet og betingelseslæren ikke gjaldt på dette området. Stadfestelse.

Utdrag av kjennelsesgrunnene:

«Retten vil imidlertid bemerke:

Dette er trygd og ikke erstatningsrett. Sårbarhet - «tar skadelidte som han er» - er et prinsipp som gjelder innen erstatningsretten, men **ikke innen trygderetten**. Her gjøres det fradrag for inngangsinvaliditet. Betingelsesteorien «dråpen som fikk begeret til å flyte over» «tua som veltet lasset», har en viss praksis med hensyn til uførepensjon, men gjelder ikke i forhold til menerstatning. Her gjelder en hovedårsakslære, supplert med en fordelingslære.

Ap lider av PTSD, angst og dystymi. Symptomene oppsto etter at han ble utsatt for en yrkesskade som gjorde ham ufør i arbeidslivet. Symptomene har mest sannsynlig sin årsak i hendelsene tidligere i livet, men ble ikke manifeste før han ikke lenger kunne fungere i arbeidslivet. Det er gjort en ansvarsdeling i dette tilfellet hvor det er delt 50/50, hvilket retten kan slutte seg til. Ap viser til vurderingen fra psykiatere, men disse har ikke vurdert den juridiske siden av saken. I samtale senere har den siste psykiater ment det var riktig å dele ansvar for hans psykiske plager.»

Ankesak nr. 02/00691 (ikke publisert) (passiv røyk) la Trygderetten til grunn at det kunne skje en ansvarsdeling i de tilfellene hvor yrkespåvirkningen sto for mindre enn halvparten av den skadelige påvirkningen. Retten uttalte: «Rikstrygdeverket og Trygderetten har praksis for delgodkjenning der yrkeseksponering ikke framstår som hovedårsak, men som sannsynlig medvirkende årsak. [...] Det må etter rettens syn være i pakt med hovedintensjonen med yrkesskadeinstituttet, nemlig å dekke opp for den merrisiko det er å være i arbeid, når en slik delgodkjenning har utviklet seg i praksis. En slik delgodkjenning synes også godt begrunnet ut fra opplysningene i aktuelle sak.»

Saken ble behandlet av Høyesterett i Rt. 2005 s. 495 (Passiv røyk II), og Høyesterett som sluttet seg til Trygderettens lovforståelse.

NAV-rundskriv (R13-00-A14), 1. mai 1997:

«Etter lovens § 13-17 første ledd, skal menerstatning gis til medlemmer som ved yrkesskade blir påført varig og betydelig skadefølge av medisinsk art. ...

For at en skade eller sykdom skal godkjennes som yrkesskade, må det anses for å være **medisinsk årsakssammenheng** mellom arbeidsulykken/den skadelige påkjenning og skaden eller sykdommen. Ved påberopt skade som følge av en arbeidsulykke sier vi at årsakssammenhengen må være mest sannsynlig eller mest nærliggende. Det er ikke tilstrekkelig at medisinsk årsakssammenheng fremtrer som “mulig”, eller at den “ikke kan utelukkes”. Denne praksis er stadfestet av Trygderetten, bl.a. i kjennelse i ankesak nr. 2566/72 Rikstrygdeverkets publ. nr. 11/12.»

Mine kommentarer:

- «Medisinsk årsakssammenheng» må trolig forstås som knyttet til bevisvurderingen, sml. Runar Narvlands tolkning
- Ftrl. § 13-17 kan oppfattes som en utmålingsregel om menerstatning knyttet til skadefølger som er helt eller delvis godkjent som forårsaket av skade (§ 13-3) eller skadelig påvirkning i arbeid (§ 13-4). Under en slik innfallsvinkel vil spørsmålet om hvilken årsakslære som gjelder, kommer i forkant, det vil si i den forutgående vurderingen av om skaden/lidelsen helt eller delvis skal godkjennes er godkjent som yrkesskade/yrkessykdom.
- I praksis ses likevel eksempler på at årsaksspørsmålet først foranlediges når medlemmet/skadelidte fremmer krav om ménerstatning etter ftrl. § 13-17.

Konsekvenser av forskjellige årsakskrav i trygd og erstatning

Supplementsprinsippet anvendt på alminnelige trygdeytelser

Morten Kjelland 2014 ©

Konsekvenser av forskjellig årsakskrav i trygd og erstatning

Supplementsprinsippet anvendt på reglene om yrkesskadefordeler

Morten Kjelland 2014 ©

Bokutdrag: «Særlig sårbarhet i personskadeerstatningsretten» (Kjelland 2008)

220 DEL 3 SÅRBARHETSVERNETS GRENSE

9.5 Et grensesnitt mot velferdsretten

Jeg skal avrunde dette kapitlet med å vise et utsnitt av hvordan rettsområdene erstatningsrett og trygderett kan utfylle hverandre. Der den særlige sårbarheten er så dominerende at man gjør unntak fra sårbarhetsprinsippet, fremtrer erstatningsrettens grense mot velferdsretten. Skadelidtes behov blir da dekket av trygd og andre velferdsrettslige kompensasjonsordninger. Disse retter oppmerksomheten mot skadelidtes (medlemmets) *behov*, ikke årsaken til behovet. Dette er én av de sentrale forskjellene mellom erstatning og trygd, og en av grunnene til at velferdsretten kan ha funksjon som et «sikkerhetsnett» for skadelidte.⁷⁵⁸

Selv om utgangspunktet i velferdsretten er rettet mot skadelidtes behov for kompensasjon, stilles det årsakskrav på visse områder. Et av disse er ved yrkesskader. For at skadelidte skal ha rett til *yrkesskadefordeler*, må han oppfylle årsakskriteriene i trygden, jf. eksempelvis ftl. § 13-4. Bestemmelsen omhandler yrkessykdommer. Ftl. § 13-4 andre ledd bokstav d regulerer så vel det materielle årsakskravet som beviskravet, og oppstiller en hovedårsakslære med fordelingsprinsipp, jf. *Passiv Røyk II* (Rt. 2005 s. 495). Den tradisjonelle hovedårsakslæren anvendes der yrkespåvirkningen utgjør minst 50 prosent årsaksvekt, slik at yrkessykdommen godkjennes i sin helhet. Hvis yrkespåvirkningen derimot bidrar med mindre enn 50 prosent årsaksvekt, bruker trygden fordelingslæren.⁷⁵⁹ Den gir da en delvis (gradert) godkjenning. Der sårbarheten er særskilt fremtredende, vil godkjenningsandelen vanligvis bli nokså beskjeden. Dette kan vises med følgende eksempel:

Skadelidte A har KOLS.⁷⁶⁰ Denne er utviklet i samvirke mellom påvirkning av stoffer på arbeidsplassen og sårbarhetsfaktorer (genetisk disposisjon og røyking). A er spesielt sårbar for å utvikle sykdommen, og sårbarheten har i følge medisinsk sakkyndig bidratt med 90 prosent. Yrkespåvirkningen utgjør bare 10 prosent. Etter prinsippet i ftl. § 13-4 andre ledd bokstav d har A krav på yrkesskadefordeler, som etter fordelingsprinsippet utgjør 10 prosent. I praksis godkjenner trygdemyn-

⁷⁵⁸ Jf. bl.a. Kjønsstad 1983 s. 78–79, samt Lødrup 2005 s. 40 og Nygaard 2007 s. 31.

⁷⁵⁹ Begrepet «fordelingslære» er forklart i kap. 3 punkt 2.3 (note 346).

⁷⁶⁰ KOLS er en forkortelse for kronisk obstruktiv lungesykdom, som er en «samlebetegnelse på sykdommer i lunger og bronkier som medfører en vedvarende forsnevring av bronkiene, og dermed begrenser luftstrømmens hastighet, særlig når man puster luften ut av lungene (ekspirasjon)», jf. Nylenna 2007 s. 186.

dighetene ikke lavere procenter enn 5,⁷⁶¹ noe som gjør at de aller mest sårbare ikke får yrkesskadefordeler i det hele tatt.

Eksemplet er noe stilisert, men viser at eksepsjonelt sårbare personer kan «falle mellom to stoler», her i form av kompensasjonssystemene trygd og erstatning. Selv om skadelidte ikke oppfyller minstekravet etter uvesentlighetslæren (og dermed ikke har rett til erstatning), ser man hvordan den spesielle sårbarheten også kan ramme i forhold til trygderettigheter: Skadelidte møter også her begrensninger i form av årsaksregler som fokuserer på årsaksbidraget. Det gjelder både fordelingslæren og hovedårsakslæren. Skadelidte kan imidlertid ha krav på de alminnelige trygdeytelsene (uten yrkesskadefordeler).

Forskjeller i årsakskravet på tvers av erstatningsrett og trygderett må ses i sammenheng med reglene om *utmåling*. Det såkalte «supplementsprinsippet» tar sikte på at trygd (i vid forstand) og erstatning til sammen skal gi full dekning, jf. prinsippet i skl. § 3-1 andre ledd, første punktum.⁷⁶² Der trygden stiller årsakskrav som rammer sårbare yrkesskadde, vil imidlertid erstatningsrettens lempeligere årsakskrav – sammenholdt med supplementsprinsippet – komme skadelidte til hjelp. Også her er det tjenlig med en illustrasjon:

B er yrkesskadet og krever dekning av legemidler mv. etter ftl. § 5-25. Lovuttrykket «følge av skaden» i ftl. § 5-25 første ledd in fine hjemler årsakskravet, som er basert på hovedårsakslæren, jf. *Eide* (Rt. 2006 s. 735).⁷⁶³ Hvis sårbarheten utgjør 40 prosent og yrkespåvirkningen utgjør 60 prosent, oppfyller yrkespåvirkningen kravet til *hovedårsak* etter ftl. § 5-25, som da gir full dekning. Hvis sårbarheten derimot er mer fremtredende, slik at yrkespåvirkningen bidrar med mindre enn 50 prosent, er yrkespåvirkningen *ikke* hovedårsak. Forutsatt at denne er en nødvendig betingelse, og ikke er perifer etter uvesentlighetslæren, vil skadelidte imidlertid oppfylle det *erstatningsrettslige* årsakskravet. Det klare utgangspunktet er at skadelidte da kan kreve full erstatning av yrkesskadeforsikreren for de ytelserne som ftl. § 5-25 omhandler.⁷⁶⁴

⁷⁶¹ Jf. Skårberg og Reusch 2003 s. 186, med henvisninger til praksis.

⁷⁶² Prinsippet løser seg opp i flere kompliserte spørsmål. Se om dette i bl.a. Nygaard 2007 s. 97 f.; Lødrup 2005 s. 359 f. og Lødrup 1999a s. 433 f. Se videre Kjelland 2004 s. 7 f.

⁷⁶³ Se også senere dommer som *Blåresept* (Rt. 2007 s. 831, avsn. 31).

⁷⁶⁴ Jf. også Kjelland 2006b s. 13. Se nærmere om det trygderettslige årsakskravet i bl.a. Gaarder 2007 især s. 592–593 og 605–608 og Svendsen 2007 s. 301–302.

Eksemplet viser hvilke virkninger det kan ha at årsakskravet er forskjellig i erstatningsrett og trygderett, og at årsaksvurderingene i yrkesskadesaker kan bli kompliserte.⁷⁶⁵ Dette er sentralt i begrunnelsen for forslaget om å samordne de to nåværende parallelle kompensasjonsordningene i én yrkesskadeordning (Arbeidsskadeforsikringsloven).⁷⁶⁶

Artikkelutdrag: «Eidedommen, Rt. 2006 s. 735» (Kjelland 2006)

«8. Refleksjoner

...

For det fjerde gir *Eide* grunnlag for enkelte *konsekvensbetraktninger*. En interessant refleksjon er hvilke **virkninger det kan ha at årsakskravet er forskjellig i erstatningsrett og trygderett** (her begrenset til ftl. § 5-25). Det kan grovt skilles mellom to situasjoner. Den ene er hvor yrkespåvirkningen er *hovedårsak* etter ftl. § 5-25, som da gir full dekning. Den andre situasjonen er hvor yrkespåvirkningen *ikke* kvalifiserer som hovedårsak etter ftl. § 5-25, men oppfyller det *erstatningsrettslige* årsakskravet (etter yrkesskadeforsikringsloven) ved å utgjøre en *nødvendig betingelse*. Det klare utgangspunktet er her at skadelidte kan kreve full erstatning av yrkesskadeforsikreren for de ytelser som ftl. § 5-25 omhandler.»

Fra min artikkel «Personskade. Årsaksbegrepet i folketrygdloven § 5-25. Eide (Rt. 2006 s. 735)», Nytt i privatretten nr. 4/2006 s. 10–14 som er publisert i sin helhet på nettsiden min, se adressen lenger bak i dette disposisjonsheftet.

Øvrige temaer/hjelpefigurer

Følgeskader (avledede og sekundære plager)

⑤ Årsakskravet i utmålingsomgangen – kort om følgeskader: hovedårsakslære

Primærlidelse **Sekundærlidelse**

Forskjellige, spesifikke årsakskrav:

- Tradisjonell hovedårsakslære
- Skjerpet hovedårsakslære med fordelingsprinsipp
- Fordelingslære
- «Tuen og lasset»-lære (spesielle situasjoner)

Utgangspunkt: Hovedårsakslære

Morten Kjelland 2014 ©

Osteoporose (TRR 2007/3332)

Sammendrag: Anke over vedtak hvor menerstatning gruppe 5 ble tilstått. Den ankende part mente hans KOLS fullt ut måtte godkjennes som yrkessykdom likestilt med yrkesskade. I tillegg anførte han at hans osteoporose måtte godkjennes som sekundær skadefølge. Etter en konkret vurdering kom retten til at yrkeseksponeringen utgjorde mindre enn 50 prosent av årsaken til hans lungelidelse. Osteoporosen kunne heller ikke godkjennes som sekundær skadefølge. Stadfestelse.

Utdrag av kjennelsesgrunnene:

«Retten går så over til å vurdere hvorvidt Aps osteoporose skal godkjennes som sekundær skadefølge til delgodkjent lungesykdom.

Retten legger til grunn at spørsmålet er om det foreligger en tilstrekkelig årsakssammenheng mellom Aps lungesykdom som er delgodkjent som yrkessykdom, og hans osteoporose.

Retten har vært i tvil hva gjelder hjemmelsgrunnlaget for en godkjenning av en avledet eller sekundære skadefølger av en listesykdom, men finner å kunne legge til grunn at forvaltningen mener at skadefølgen kan godkjennes. Dette er for så vidt i samsvar med juridisk teori på området, se for eksempel Kjønstads kommentarutgave til folketrygdloven side 606.

Den ankende part har reist spørsmål om hvilke krav som stilles til årsakssammenhengen i et slikt tilfelle.

I Høyesteretts dom inntatt i Rt. 2005 side 495 ble hovedårsakslæren lagt til grunn der en yrkessykdom er resultat av samvirkene årsaker. **Etter rettens syn må også hovedårsakslæren komme til anvendelse ved spørsmål om godkjenning av en avledet eller sekundær skadefølge.**

Retten vil bemerke at man ved godkjenning av slike sykdommer opererer utenfor § 13-4 annet ledd og regelen om full godkjenning ved likevekt mellom årsaksforklaringene, kommer ikke til anvendelse. Dette fører også til at praksisen om delvis godkjenning der den yrkesrelaterede årsaksfaktoren er mindre enn 50 prosent, heller ikke kan få anvendelse.»

Vindu-sammenstøt (TRR 2008/2179):

«Retten kan ikke se at det kan være grunnlag for å operere med et annet krav til årsakssammenheng i saker om menerstatning etter § 13-17 enn man gjør i saker som kun gjelder godkjenning av yrkesskade eller sykdom etter bestemmelsene i §§ 13-3 og 13-4. Saken i Rt-2005-495 gjaldt krav om menerstatning ved yrkessykdom (lungekreft), og Høyesterett synes å ha lagt til grunn at en eventuell godkjenning av sykdom som yrkessykdom etter § 13-4, også ville innebære at vilkårene for menerstatning etter § 13-17 var oppfylt (så fremt sykdommen er «varig»). **Det samme må antakeligvis gjelde for godkjenning av følgeskader som yrkesskade etter § 13-3.** Bestemmelsene i folketrygdloven § 13-17 har mer karakter av utmålingsregler for menerstatning knyttet til skadefølger som er helt eller delvis godkjent som forårsaket av skade (§ 13-3) eller skadelig påvirkning i arbeid (§ 13-4). Dette medfører at spørsmålet om hvilken årsakslære som gjelder, ikke isolert sett kommer opp i forhold til folketrygdloven § 13-17, men vil ligge til grunn for om skaden/den skadelige påvirkningen helt eller delvis er godkjent som årsak til skadefølgen/sykdommen, eventuelt om krav om godkjenning er avslått. Retten har heller ikke funnet eksempler på at verken Trygderetten eller domstolene har problematisert hvorvidt det foreligger årsakssammenheng i relasjon til § 13-17 der skadefølger i sin helhet er godkjent etter bestemmelsene i §§ 13-3 og 13-4.»

Kjønstad: Folketrygdloven med kommentarer (2007) s. 606:

«Der en godkjent yrkessykdom etter § 13-4 andre ledd medfører følgeskader, kan også følgeskadene godkjennes som ledd i yrkessykdommen. Eksempelvis der larmskadet hørsel med øresus (tinnitus)

utløser psykiske plager. Det er en forutsetning for godkjenning av følgeskaden at den mest sannsynlig er forårsaket av den godkjente yrkessykdommen. Ved denne årsaksvurderingen tas utgangspunkt i det generelle årsakskravet i folketrygdloven kapittel 13, hovedårsakslæren, se note 3 til § 13-3. De mer liberale regler i § 13-4 andre ledd kommer ikke til anvendelse. Denne bestemmelsen gjelder bare i forhold til den primære yrkessykdommen.»

NAV-rundskriv (R13-00-A14), 1. mai 1997, kommentarer til ftrl. § 13-3:

«2.4 Følgeskader

Følgeskader til en godkjent yrkesskade (såkalt avledet eller sekundær skadefølge) kan også godkjennes som yrkesskade. Eksempelvis hvis skadelidte som følge av en bruddskade utvikler arthrose. Arthrosen kan da godkjennes som yrkesskade forutsatt at den mest sannsynlig har årsakssammenheng med bruddskaden.

Ved vurdering av godkjenning av følgeskader må den godkjente yrkesskaden være hovedårsaken til følgeskaden. Er vilkåret om årsakssammenheng oppfylt for følgeskaden, skal følgeskaden godkjennes fullt ut.

Det følger av Trygderettens kjennelse av 26.06.09 (TRR-2009-263) at det er hovedårsakslæren som skal legges til grunn. Av kjennelsen fremgår følgende:

«Dersom det då skal vere grunnlag for å godkjenne Ap sine psykiske lidningar som yrkesskade, må det i tilfelle vere som ein følgetilstand av den godkjente yrkesskaden, altså kneskaden. Ordlyden i folketrygdlova § 13-3 gir isolert sett ikkje heimel til å godkjenne også følgetilstandar av yrkesskader som yrkesskade, jf. at det er tale om å kreve samanheng mellom « en arbeidsulykke « og den aktuelle skaden eller sjukdommen. Ein slik adgang følger likevel av fast forvaltningspraksis. For at Ap sine psykiske lidningar skal kunne yrkesskade godkjennast, må dei ha si hovudårsak i den allereie godkjente kneskaden, jf. dom frå Gulating lagmannsrett av 30. desember 2008 (LG-2008-32704), praksis frå Trygderetten i ankesakene TRR-2006-379, TRR-2007-1970, TRR-2008-1476, TRR-2008-1829 og TRR-2009-19, samt Asbjørn Kjønstad: Folketrygdloven med kommentarer (2. utgåve 2007) s. 606.»

Det gjelder ikke et fordelingsprinsipp ved vurdering av godkjenning av følgeskader, jf. forutsetningsvis Gulating lagmannsretts dom av 30.12.08 (LG-2008-32704) og TRR-2008-1476, jf. også kommentarene til § 13-4 hva gjelder avsnitt om følgeskader.

Trygderetten har i kjennelse av 24.10.08 (TRR-2008-1476) lagt til grunn at det er hovedårsakslæren uten fordelingsprinsipp som skal legges til grunn. Kjennelsen gjelder i utgangspunktet § 13-4, men under vurderingen av vilkåret om hovedårsakslære har Trygderetten også vist til § 13-3. ...»

Spesielt om nakkeslengskader

NAV-rundskriv (R13-00-A14), 1. mai 1997, kommentarer til ftrl. § 13-3:

«2.7 Spesielt om årsakssammenheng ved nakkeskader

Traumer mot nakken kan føre til ulike typer skade. Avhengig av traumets art og intensitet kan det oppstå skade av bløtdeler, virvler, mellomvirvelskiver, blodkar, samt skade på det sentrale og perifere nervesystem.

Nakkeslengskader er også spesielt omtalt i saksbehandlingsrundskrivet se vedlegg 13 til kapittel 21.

«Whiplash» eller nakkeslengskader (pisksnertskade) er ingen diagnose, men en skademekanisme hvor hurtige akselerasjons- og deselerasjonskrefter virker på nakken. Vanligvis dreier det seg om en bløtdelskade, eventuelt med ligamentskade, dvs. en nakkedistorsjon (nakkevrikking).

De fleste nakkeslengskader skjer ved trafikkulykker og skyldes påkjørsel av bil bakfra som forårsaker hurtige akselerasjons- og deselerasjonskrefter, dvs. gir en pisksnerteffekt. Nakken hyperekstenderes først (strekkes ut over det normale) og flekteres (bøyes) deretter. Graden av skade avhenger spesielt av størrelsen på den relative bevegelse av hodet og nakken i forhold til kroppen for øvrig, og av bevegelsens hastighet. En mindre hyppig årsak til nakkedistorsjon er front-til-front-kollisjon, eventuelt kollisjon fra siden.

Rettspraksis har oppstilt 4 vilkår som alle må være oppfylt for at vilkåret om årsakssammenheng skal være oppfylt ved nakkeslengskader, jf. **Rt-1998-1565 [Lie-dommen]** og Høyesteretts dom av 16.12.10 (**Rt-2010-1547**) **[Ask-dommen]**. I Høyesteretts dom av 16.12.10 [Ask-dommen] vises det til Rt-1998-1565 dommens [Lie-dommens] uttalelse om at det er den tidsnære dokumentasjonen som må tillegges størst betydning. Disse dommene er avsagt på erstatningsrettens område, men vilkårene er generelle og får derfor også anvendelse ved vurdering etter folketrygdlovens bestemmelser om årsakssammenheng. ...» (mine klammeparenteser)

Spesielt om psykiske skader

NAV-rundskriv (R13-00-A14), 1. mai 1997:

«2.8 Spesielt om psykiske lidelser

Som nevnt ovenfor er det ikke bare skade som kan godkjennes, men også sykdom. Psykiske lidelser er et typisk eksempel på sykdom som kan godkjennes som yrkesskade.

Det er her ikke krav om at skadelidte får diagnosen **PTSD (posttraumatiske stresslidelser)** som følge av arbeidsulykken, men enhver psykisk sykdom kan godkjennes forutsatt at vilkåret om årsakssammenheng er oppfylt. Saken bør fremlegges rådgivende lege.

I de tilfeller hvor skadelidte har fått diagnosen PTSD er det viktig å være oppmerksom på at diagnosen skal stilles av spesialist i psykiatri eller klinisk psykolog og at diagnosen er vurdert etter

diagnosekriteriene i ICD-10. Hendelsen som har utløst PTSD må være usedvanlig skremmende eller katastrofal (traumekriteriet) ved siden av kriterier på intrusjon (påtrengende gjenopplevelse) unnvikelse og aktivering. Disse kriteriene må være oppfylt innen 6 måneder etter traumet eller slutten på den traumatiske påkjenningen. Det er viktig med tidsnær dokumentasjon for plagene. Saken bør fremlegges rådgivende lege.»

Kort om forholdet til adekvanslæren mv.

Vindu-sammenstøt (TRR 2008/2179):

«I saker etter den alminnelige erstatningsretten anvender man imidlertid som en hovedregel en modifisert betingelseslære. Betingelseslæren innebærer en vurdering der man tenker seg den aktuelle ulykke borte; hadde ikke skaden inntrådt uten ulykken, foreligger i utgangspunktet årsakssammenheng. Etter den modifiserte betingelseslære vil en handling utløse ansvar for skadevolder dersom skaden ikke hadde inntrådt dersom man tenker seg handlingen/ ulykken bort, med unntak for tilfeller hvor skadeårsaken er så lite vesentlig i årsaksbilde at det ikke er naturlig å knytte ansvar til den. Betingelseslæren suppleres som regel av et adekvanskrav.

...

Retten kan etter dette ikke finne at Aps psykiske plager må være adekvate eller påregnelige følger etter arbeidsulykken hun var utsatt for, for å konkludere med at det foreligger årsakssammenheng. Er det slik nærhet mellom ulykken og plagene at ulykken må karakteriseres som hovedårsak, som i seg selv er et kvalifisert årsakskrav, avgrenses ikke dekningsområdet etter folketrygdloven kapittel 13 ytterligere av et separat adekvans- eller påregnelighetskrav.

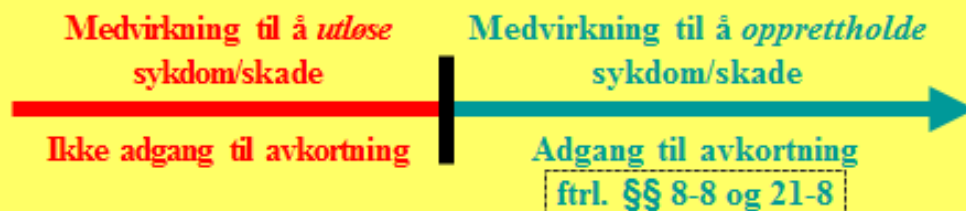
Finner retten at det er sannsynlig at hodeskaden faktisk er hovedårsaken til disse plagene, vil disse i utgangspunktet kunne gi grunnlag for menerstatning, forutsatt at de øvrige vilkår for dette er oppfylt. Beviskravet er at det skal være ordinær sannsynlighetsovervekt, det vil si det kreves 50 prosent sannsynlighet for at traumet er hovedårsak. Det må her gjøres en helhetlig vurdering ut fra sakens dokumentasjon. Ett moment i helheten vil være vurderingen av Aps situasjon før og etter ulykken. Et annet moment vil være en vurdering av sannsynligheten for de alternative årsaker som kan tenkes å ligge til grunn for hennes symptombilde hva gjelder de psykiske plagene. Hvor påregnelig utviklingen av disse plagene var etter hodetraumet, (det vil si traumets skadepotensial) vil her være et relevant moment som ledd i en alminnelig sannsynlighetsvurdering av hvorvidt traumet må anses som hovedårsak.»

Forholdet mellom årsaksregler og medvirkningsregler

Vilkår for sykepenger

⊕ sykdomskravet – medvirkning

- Problemstillingen
- De lege ferenda: rettspolitikk + retstekniske hensyn
- De lege lata: en sammenfattende figur

Vilkår for sykepenger

⊕ sykdomskravet – medvirkning

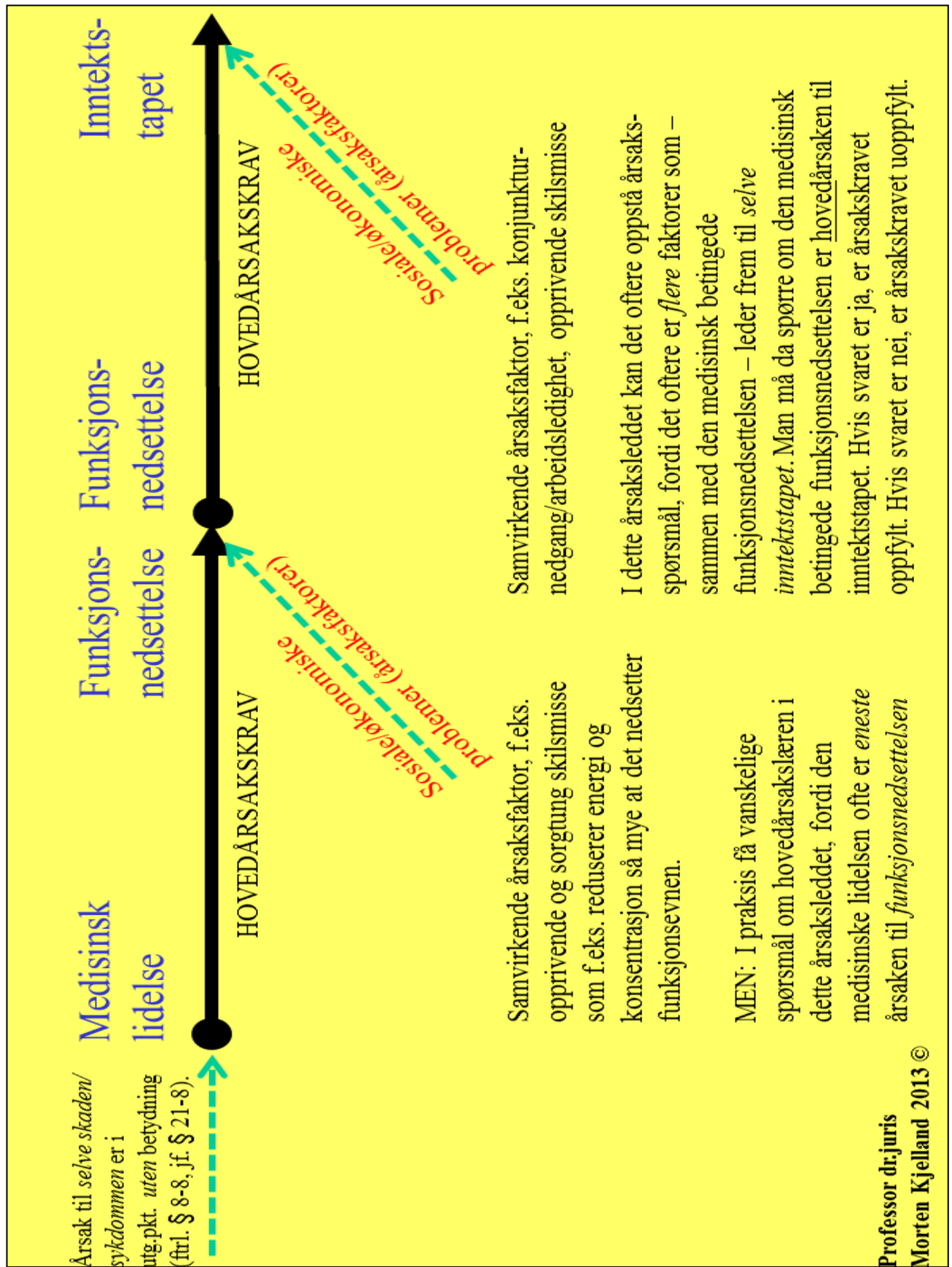
Ftrl. § 8-8 andre ledd

«Retten til sykepenger faller bort dersom medlemmet uten rimelig grunn neker å gi opplysninger eller medvirke til utredning, eller uten rimelig grunn neker å ta imot tilbud om behandling, rehabilitering, tilrettelegging av arbeid og arbeidsutprøving eller arbeidsrettede tiltak, se også § 21-8.»

Ftrl. § 21-8 andre ledd

«En innvilget ytelse ... kan helt eller delvis holdes tilbake eller stanses dersom medlemmet uten rimelig grunn unnlater å rette seg etter legens råd. Det samme gjelder dersom medlemmet opptrer på en måte som han eller hun bør forstå kan forverre helsetilstanden eller forlenge arbeidsuførheten.»

Morten Kjelland 2014 ©

Martin – se egen fil som du kan sette inn her for å få det bedre

Enkelte prosessuelle spørsmål

Oppheim (RG 2006 s. 1334) – domstolskontroll

«Lagmannsretten legger til grunn at saken gjelder et lovbundet forvaltningsvedtak - et rettsanvendelsesskjønn - og at det **ikke gjelder særlige begrensninger i domstolens prøvelsesrett**. Lagmannsretten er imidlertid enig med saksøkte i at retten generelt bør være *tilbakeholden* med å overprøve Trygderettens vurderinger når det gjelder medisinskfaglige eller trygdefaglige spørsmål, jf. Rt-2001-995, særlig på side 1002, og RG-2003-812. På dette området må det forutsettes at Trygderetten har spesialkompetanse som lagmannsretten for sin del ikke har.»

Fibromyalgi II (RG 2003 s. 812) – domstolskontroll

«Det følger av trygderettsloven § 23 at domstolene **kan prøve lovligheten av Trygderettens kjennelse**. Det dreier seg i dette tilfellet om et helt ut lovbundet forvaltningsvedtak. Retten kan prøve rettsanvendelsen, herunder rettsanvendelsesskjønnet, det faktiske grunnlag for avgjørelsen og saksbehandlingen. Men domstolen kan bare kontrollere lovligheten. Det innebærer at eventuell ugyldighet må føre til opphevelse; det er **ikke adgang til å gi dom for realiteten**, jf Høyesteretts avgjørelse av 22. august 2001 (Bådsvik) (HR-2000-1298 - Rt-2001-995). Uttalelser avgitt etter trygderettens kjennelse kan for så vidt ikke trekkes inn når man skal bedømme Trygderettens avgjørelse ut fra det materiale som da forelå.

Selv om lagmannsrettens kompetanse ikke er begrenset på grunn av det lovbundne forvaltningsvedtaket, er lagmannsretten, under henvisning til Høyesteretts dom 22. august 2001 (Bådsvik) side 6 samt Agder lagmannsretts dom 15. august 2000 (Rustad), enig med saksøkte i at domstolen bør utvise tilbakeholdenhet med å underkjenne Trygderettens vurderinger av medisinskfaglige/trygdefaglige spørsmål.»

Utvalgte lysbilder fra min forelesning på Trygderettens fagdag 8. juni 2014

(Forelesningens tittel: «Lie-dommen (Rt 1998.1565) i et vekselvirkende erstatnings- og trygderettslig perspektiv, med vekt på betydningen av begivenhetsnære bevis»)

Skadeevne

– anvendelse i trygderettspraksis

TRR-2011-2546

«Det som er omtvistet, er årsakssammenhengen mellom ulykkeshendelsen og Ap's nåværende plager. Siden det gjelder en nakkeslengskade, skal kravet til årsakssammenheng vurderes etter de kriterier som framgår av Anne-Lene Liedommen i Rt-1998-1565. NAV Klageinstans har vist til Fr ostating lagmannsretts dom av 8. mars 2011 i sak LF-2009-121377- RG-2011-245. Den gjelder imidlertid en annen skademekanisme (lærer som ble dyttet av en elev). ...

Hastighetsendringen er i dette tilfellet beregnet av Rekon til å være mellom 4,9 til 8,3 km/t. Det er ingen tvil om at den hastighetsendring Ap har vært utsatt for, er i nedre område av hva som er å anse for å ha skadepotensiale. Likevel er det innenfor det området som har vært godtatt i rettspraksis, ... Konkrete forhold ved person og situasjon kan ha bidratt til skaderesultatet, i tillegg til selve hastighetsendringen. Retten finner det rimelig å godta at den kollisjonen Ap var utsatt for hadde tilstrekkelig skadepotensiale.»

Akuttsymptomer

– trygderettspraksis: betydningen av grunnen til manglende dokumentasjon

TRR-2011-2546

«Når det gjelder kriteriet om akuttsymptomer, framgår at Ap kontaktet lege skadedagen. Hun fikk time først etter en uke, men det kan synes som om røntgen/MR ble bestilt på bakgrunn av samtalen. Disse undersøkelsene ble utført dagen etter konsultasjonen. Hun hadde etter egne utsagn akutte plager samme dag som uhellet med hodepine og oppkast. Hun ble ikke sykmeldt ved første konsultasjon etter en uke. Ut fra stilling og arbeidsoppgaver synes hun å ha et selvstendig arbeid med muligheter for å tilpasse seg i akutfasen og senere.

Sykmelding er da etter rettens mening heller ikke noe obligatorisk kriterium for akuttsymptomer, kun en indikasjon, avhengig av flere faktorer.»

Brosymptomer

– anvendelse i trygderettspraksis

TRR-2011-2546

«Vedrørende kriteriet om at det må foreligge brosymptomer, viser retten til at Ap fikk behandling hos fysioterapeut på arbeidsplassen. Det er ikke opplyst når. Hun ble behandlet av kiropraktor fra ti uker etter uhellet. Lege ble kontaktet på ny i juni, tre måneder og tre uker etter forrige konsultasjon. Hun ble da sykmeldt. Hun angir selv at hun har hatt plager hele tiden.

Retten har vært noe i tvil om det er nok dokumentasjon for brosymptomer. Når dette ses i sammenheng med andre forhold som legekontakt skadedagen, samt at hun ikke har hatt andre plager som hun har vært konsultert for/behandlet og ikke sykmeldt for andre lidelser, er retten likevel kommet til at dette kriteriet kan anses oppfylt.»

«Forløpskriteriet»

– anvendelse i trygderettspraksis

TRR-2008-1289

«Et påført ytre traume kan medføre lokal celledestruksjon. I så fall vil denne sette i gang en betennelsesreaksjon lokalt, hvor kroppen forsøker å tilhele den skaden som er oppstått. Dette fører ganske umiddelbart til symptomer i form av smerter, tilstivning, hevelse og så videre. Jo større skaden er, desto større er reaksjonen og symptomene som følger. Derfor forventes sterke initialsymptomer etter et påført traume. Etter dette vil symptomene gradvis bedres. De vil normaliseres eller gå inn i en mer kronisk fase. Skademekanismer vil i seg selv ikke gi gradvis økende symptomer med økende grad av dysfunksjon. Det kan skje i enkelte situasjoner når skade av skjelett medfører tiltagende degenerative forandringer. Dette kan påvises ved røntgenundersøkelse. Det er således vanskelig ut fra en anerkjent biomedisinsk tankegang å forstå at en gradvis utvikling over år i stadig forverrende retning, skal utvikles på bakgrunn av en tidligere påført skade.»

Oppsummeringsskjema over årsakskrav i trygd og erstatning

Martin – her må du sette inn Side 1 av 2

Oversikt over årsakskravet i trygderett og erstatningsrett – «hjelp for tanken»

Rettsområde Tema		Trygderett		Erstatningsrett	
		Alminnelige regler	Yrkesskadebegreper (yrkesskadefordeler)	Alminnelig erstatningsrett	Spesial erstatningsrett (yrkesskadeforikring)
Materielle årsaksregler	Arbeidsulykke	-	Hovedregel: Hovedårsaksløse, supplert av fordelingsløse (fml § 13-3, tolket i lys av praksis, ruedekrav mv.) Unntak: Visse samvirkningstilfeller der medlemmet har søkt i arbeid og hvor sykebidraget er avsett som velhet løst.		
		-	Erstatningsregel i fml § 13-4, med presiseringer i bl.a. Lovd. (Rt. 2005 s. 495), Omsorgsloven (Rt. 2012 s. 929) og Skatteforl. (Rt. 2013 s. 1642)		
	Yrkessykdom	-			
	Tapte livsutfoldelse (mønsterskade)	-	Fml § 13-17: Hovedårsaksløse, supplert av fordelingsløse		
	Leggehjelp, sondeleggehjelp, osv.	-	Fml § 3-25: Tradisjonell hovedårsaksløse, jf. Lule (Rt. 2006 s. 735)		
	Sykepenger	Fml § 8-4: Hovedårsaksløse	Fml § 8-35: Unntak fra vilkåret om oppgjennstid i fml § 8-2: Årsaksparansid aktualiseres sjelden, spor av betingelsesløsen, se f.eks. TRR 2003/4537		
	Arbeidsavklaringspenger	Fml § 11-5: Vesentlighetsløse	Fml § 11-26:		
	Uførepenisjon	Fml § 12-8: Hovedårsaksløse	Fml § 12-18: Sjærpet hovedårsaksløse, supplert av fordelingsløse		
Følgeskader mv.		Følger de spesifikke årsakskravene for de enkelte ytelser, se rett ovenfor		Trygderettspraksis og juridisk teori: Hovedårsaksløse, med analogi til Lovd. (Rt. 2005 s. 495)	
Bevisregler	Beviskrav (sannsynlighetskrav)	Hovedregel: Overvektprinsippet Unntak: Sykepenger, med påstand om uføret grunnet problemer på arbeidsplassen: Sjærpet beviskrav			
	Fri bevisvurdering	Ja. Trygderettsloven 16. desember 1966 nr. 9, jf. rusteloven 2005 § 21-2 samme ledd			
	Bevisbyrde	Hovedregel: Medlemmet har bevisbyrden for at årsakskravet er oppfylt. Kouseloven: «Tvilen kommer ikke den anerkende part til gode» (Nan-hed) Sikkerst unntak: Omvendt bevisbyrde ved yrkessykdom, jf. fml § 13-4 (2), d) Mulig unntak: Tilfeller hvor forvaltningen aldri kan bevises for at råde er mangelfullt opplyst, se bl.a. Ole, med henvisninger til Hov (1991), Sm.			

Publisert av JUS i samarbeid med Hov 2014
Oppsummering, årsakskrav i trygderett og erstatningsrett, Sandefjordkurset (JUS) 2014

Oppsummeringsskjema over årsakskrav i trygd og erstatning

Martin – her må du sette inn Side 2 av 2

Oversikt over årsakskravet i trygderett og erstatningsrett – «hjelp for tanken»

Rettsområde Tema		Trygderett		Erstatningsrett	
		Alminnelige regler	Yrkeskadeberegning (yrkeskadefordeler)	Alminnelig erstatningsrett	Spesial erstatningsrett (yrkeskadeerstatning)
Materielle årsaksregler	Arbeidsulykke		Hovedregel: Hovedårsakslov, supplert av fordelingslov (fvl § 13-3, tolket i lys av praksis, ruedekrav mv.) Unntak: Visse samvirketilfeller der medlemmet har vært i arbeid og hvor yrkeshendelsen er «men som vellet løsnet»		
	Yrkesykdom		Erstatningsregel i fvl § 13-4, med presiseringer i bl.a. Lovd.(Rt. 2003 s. 492), Ottserevisjon (Rt. 2012 s. 523) og Ottskrets (Rt. 2013 s. 1642)		
	Tap av livsufoldelse (mønstretning)		Fvl § 13-17: Hovedårsakslov, supplert av fordelingslov		
	Leggehjelp, sosialehjelp mv.		Fvl § 5-25: Tradisjonell hovedårsakslov, jf. Ende (Rt. 2006 s. 735)		
	Sykepenger	Fvl § 8-4: Hovedårsakslov	Fvl § 8-25: Unntak fra vilkåret om oppgjørstid i fvl § 8-2: Årsaksperioden aktualiseres sjelden, spor av betingelsesløsness, se fvl. TRR 2003:457		
	Arbeidsavklaringspenger	Fvl § 11-3: Vessentlighetslov	Fvl § 11-26		
	Uforepensjon	Fvl § 12-6: Hovedårsakslov	Fvl § 12-18: Sjøløst hovedårsakslov, supplert av fordelingslov		
Følgeskader mv.	Følger de spesifikke årsakskravene for de enkelte ytelsene, se rett ovenfor		Trygderettspraksis og juridisk teori: Hovedårsakslov, med analogi til Lovd.(Rt. 2005 s. 495)		
Bevisregler	Beviskrav (sannsynlighetskrav)	Hovedregel: Overvektprinsippet Unntak: Sykepenger, med påstand om uførhet grunnet problemer på arbeidsplassen: Sjøløst beviskrav			
	Fri bevisvurdering	Ja: Trygderettsloven 18. desember 1966 nr. 9, jf. misteloven 2005 § 21-2 første ledd			
	Bevisbyrde	Hovedregel: Medlemmet har bevisbyrden for at årsakskravet er oppfylt. Konklusjon: «Tvilen kommer ikke den ansatte part til gode» (Nan-lund) Sikker unntak: Omvendt bevisbyrde ved yrkesykdom, jf. fvl § 13-4 (2), d) Mulig unntak: Tilfeller hvor forvaltningen sterkt kan bestrides for at skaden er mangelfullt opplyst, som bl.a. Otts, med henvisninger til Hov (1991), Små			

Professor dr. jur. Morten Kjelland 2014
Undervisning, Sandefjordkurset i trygderett og erstatningsrett, Sandefjordkurset 2014/2015

Skjema over «skadenærhetsprinsippet»

Side 1 av 2

	TRR 2012/1679	TRR 2012/1927	TRR 2012/566	TRR 2012/1622	TRR 2012/244	TRR 2012/2553	TRR 2012/1233
Hendelse (skade/sykdom)	8 dager	16 dager	Ca. 1 måned	5 måneder	8 måneder	Ca. 1 år	Ca. 17 år (fra hendelse)
Avgjørelse Tidsaspekt	TRR 2012/1679	TRR 2012/1927	TRR 2012/566	TRR 2012/1622	TRR 2012/244	TRR 2012/2553	TRR 2012/1233
Faktumbeskrivelse	<p>- Ap ble raskt etter hendelsen 21. august 2000. Hun opplyste å ha vært ute på jobb og da skadde seg på en arbeidsoppgave. Hun fikk en diagnose i ryggen 15. januar 2001.</p>	<p>- «Ulykken» på seg og fyll da hun gikk ut av bilen under arbeid den 4. desember 2010. Det framgår direkte på en ikke underrettsprøvettsundersøking at hun var ut i konsert på kvelden den 6. desember 2010. Det framgår av et brev fra Fyrdt av 16. januar 2011 at Ap var der den 16. desember 2010 og at hun var ut på fest den 20. desember 2010. Ingen av disse konsertoppgavene bekrefter den skadte hendelsen den 4. desember 2010 eller følger av denne hendelsen. I de senere retter er det heller ikke holdningsgrunnlag for at det faktisk følger av hendelsen i 2010.</p>	<p>- «De utredningsoppgavene framgår av at Ap er skadet fra den skadte hendelsen kom til på grunn av smerte i høyre skulder, hvor det ble funnet noe vedrørende bevisgjennomføring. I journal fra konsultasjonen den 18. september 2002 omtales ikke noen ryktskade og det ble da ikke funnet skillevurderingsundersøking. Ved konsultasjonen i oktober 2002 er det nevnt at tungt løft, men ikke noe ryktskade. Ap ble ut i fransjøspeser i januar 2003, hvor hun opplyste om en skutt hendelse og at hun ikke kunne løfte armen. Opplyst ble det senere tungt løft, men ikke noe ryktskade. Videre nevnes det at erklæringen av mai 2004 fra 2. ikke omtaler tidligere skillevurderinger først fra hendelsen i 2002. På samme måte i erklæring av april 2006 er det heller ikke holdningsgrunnlag for at det faktisk følger av hendelsen i ryktskade.»</p>	<p>- «NF det gjelder Ap er det er generelt med skadens opplysninger i saken. Første konsult med kollektpersonell etter hendelsen var den 18. januar 2004, da hun var hos legeforbruker for ryktskade og halsproblemer. Rapporten og MR i 2007 viser medlett tungt ryktskade og degenerative forandringer i de tre nedre skulder med bilende skive og prosop. Ap har aldri i januar 2011, nærmere bestemt 17. januar 2011, bekreftet hendelsen i januar 2006 som et løft av en tung sliptank, da hun fikk overbudsene med påfølgende lekk og smerte i ryggen, og ikke kunne bære seg på to timer. Arbeidsoppgaver bekrefter også hendelsen først i brev av 7. januar 2011. Arbeidsoppgaver hadde medtatt ikke framfelle for at hendelsen påførte Ap en ryktskade, da hun forsvarte arbeidet og ikke ble ryktskade.»</p>	<p>- «Et tittl finnes en til bestemmelse der skadens opplysninger har størst betydning ift RÅ-1998-1468 (Anne Lene Lå-Steinheim). Etter rettslig syn på det dokumentasjonen følger av de medisinske journalene å bygge stort betydning.»</p> <p>- «Etter vil alle tilføye at det ikke finnes det nødvendig å innføre ytterligere medisinske dokumentasjon i saken. Etter rettslig syn er det vanskelig å se at nye medisinske undersøkelser kan belyse de medisinske skillevurderinger bedre enn det som følger av skadens dokumentasjon.»</p> <p>- «Sliken saken er opplyst har Ap vært under jerning opplyst har Ap etter skadens i januar 2004, med mest fokus på skadens. Påper in nåde og line er første gang etter hendelsen i januar 2004 og to år etter skadens under arbeid. Retten finner det på denne bakgrunn ikke at disse påper med utvetydig skillevurdering.»</p>	<p>- «Medlemmet var beskjert og målet en rullestol med rullestolens til bruk, da det følger skadens opplysninger å være til i hennes nåde opplyst.»</p> <p>- «Den skadte hendelsen skjedde 17. januar 2003. Skadens opplysninger er først 9. august 2004 og er utarbeidet hos trykkeskolen 7. januar 2005.»</p>	<p>- «De medisinske opplysninger i 17 år etter den skadte hendelsen.»</p>
Retten utvalg om vekten av skadenære bevis	<p>- «På bakgrunn av de sporvise skadens opplysninger i saken, samt de framførte opplysningene i saken fra over femten retter, det ikke klart at det framgår en ryktskade.»</p> <p>- «Etter en utvalg med NAV Kapittel 10. Vekt i utvalg av de skadens opplysningene som har størst betydning. Ap ble ikke ryktskade etter hendelsen 21. august 2000. Hun opplyste å ha vært ute på jobb og da skadde seg på en arbeidsoppgave. Hun fikk en diagnose i ryggen 15. januar 2001. Korte vil bevisoppgaver fra å erklære skillevurdering i arbeidsoppgaver med en skillevurdering og senere nåde påper er da ikke opplyst.»</p>	<p>- «Etter vil medtatt seg at legge til i brev av 28. september 2011 har beviset av line og Ap medtatt om arbeidsoppgaver. Ved konsultasjonen den 20. desember 2010, samt at hun var ut i konsert på kvelden den 6. desember 2010. Ingen av disse konsertoppgavene bekrefter den skadte hendelsen den 4. desember 2010 eller følger av denne hendelsen. I de senere retter er det heller ikke holdningsgrunnlag for at det faktisk følger av hendelsen i 2010.»</p> <p>- «Etter finner dette at i utvalg vil bygge skadens opplysninger stort beviset.»</p> <p>- «Etter finner dette at de ikke framgår skillevurdering i de medisinske dokumentasjonene for at hendelsen den 4. desember 2010 har medtatt alle skillevurderinger som under. Videre er det i disse påper den skadte hendelsen, som ryktskade, at skillevurdering i 13-3.»</p>	<p>- «Etter vil den framførte skillevurdering på grunn av smerte i høyre skulder, hvor det ble funnet noe vedrørende bevisgjennomføring. I journal fra konsultasjonen den 18. september 2002 omtales ikke noen ryktskade og det ble da ikke funnet skillevurderingsundersøking. Ved konsultasjonen i oktober 2002 er det nevnt at tungt løft, men ikke noe ryktskade. Ap ble ut i fransjøspeser i januar 2003, hvor hun opplyste om en skutt hendelse og at hun ikke kunne løfte armen. Opplyst ble det senere tungt løft, men ikke noe ryktskade. Videre nevnes det at erklæringen av mai 2004 fra 2. ikke omtaler tidligere skillevurderinger først fra hendelsen i 2002. På samme måte i erklæring av april 2006 er det heller ikke holdningsgrunnlag for at det faktisk følger av hendelsen i ryktskade.»</p> <p>- «Etter vil alle tilføye at det ikke finnes det nødvendig å innføre ytterligere medisinske dokumentasjon i saken. Etter rettslig syn er det vanskelig å se at nye medisinske undersøkelser kan belyse de medisinske skillevurderinger bedre enn det som følger av skadens dokumentasjon.»</p> <p>- «Sliken saken er opplyst har Ap vært under jerning opplyst har Ap etter skadens i januar 2004, med mest fokus på skadens. Påper in nåde og line er første gang etter hendelsen i januar 2004 og to år etter skadens under arbeid. Retten finner det på denne bakgrunn ikke at disse påper med utvetydig skillevurdering.»</p>	<p>- «På bakgrunn av de sporvise skadens opplysninger i saken, samt de framførte opplysningene i saken fra over femten retter, det ikke klart at det framgår en ryktskade. Ved konsultasjonen 18. september 2002 er det ikke nevnt at det hadde skjedd noen spesielle hendelser disse dagen, og vil senere konsultasjon hos lege og fransjøspeser er da ikke omtalt noen ryktskade eller arbeidsoppgaver.»</p> <p>- «Etter finner dette at de ikke klart at det har skjedd en arbeidsoppgave i arbeidsoppgaver framfelle ift 13-3.»</p>	<p>- «Det tittl finnes en til bestemmelse der skadens opplysninger har størst betydning ift RÅ-1998-1468 (Anne Lene Lå-Steinheim). Etter rettslig syn på det dokumentasjonen følger av de medisinske journalene å bygge stort betydning.»</p> <p>- «Etter vil alle tilføye at det ikke finnes det nødvendig å innføre ytterligere medisinske dokumentasjon i saken. Etter rettslig syn er det vanskelig å se at nye medisinske undersøkelser kan belyse de medisinske skillevurderinger bedre enn det som følger av skadens dokumentasjon.»</p> <p>- «Sliken saken er opplyst har Ap vært under jerning opplyst har Ap etter skadens i januar 2004, med mest fokus på skadens. Påper in nåde og line er første gang etter hendelsen i januar 2004 og to år etter skadens under arbeid. Retten finner det på denne bakgrunn ikke at disse påper med utvetydig skillevurdering.»</p>	<p>- «Ulykken skjedde i januar 2003 og er utarbeidet hos trykkeskolen 7. januar 2005.»</p> <p>- «Sliken saken er opplyst har Ap vært under jerning opplyst har Ap etter skadens i januar 2004, med mest fokus på skadens. Påper in nåde og line er første gang etter hendelsen i januar 2004 og to år etter skadens under arbeid. Retten finner det på denne bakgrunn ikke at disse påper med utvetydig skillevurdering.»</p>	<p>- «Etter vil beviset i utvalg vil bygge skadens opplysninger stort beviset.»</p> <p>- «Etter en utvalg med NAV Kapittel 10. Vekt i utvalg av de skadens opplysningene som har størst betydning. Ap ble ikke ryktskade etter hendelsen 21. august 2000. Hun opplyste å ha vært ute på jobb og da skadde seg på en arbeidsoppgave. Hun fikk en diagnose i ryggen 15. januar 2001. Korte vil bevisoppgaver fra å erklære skillevurdering i arbeidsoppgaver med en skillevurdering og senere nåde påper er da ikke opplyst.»</p>

Professor dr. juris Morten Kjelland 2014

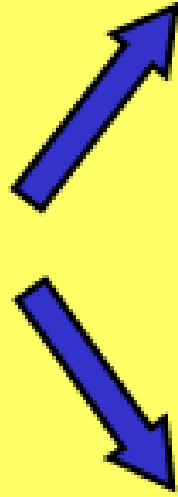
For utfyllende materiale, se min nettside:

<http://www.jus.uio.no/ior/personer/vit/perkje/index.html>

(under fanen «Sandefjordkurset 2014»)

Oversiktsperspektiv på årsakstemaet

– utvalgte emner for forelesningen: systematikken

Årsakskrav
i

alminnelig trygderett

- 1 Sykepenger (§ 8-3)
- 2 Arbeidsavklaringspenger (§ 11-5)
- 3 Uførepensjon (§ 12-6)

Årsakskrav
ved

yrkesskader

- 4 Generelle inngangsvilkår: arbeidsulykke (§ 13-3) yrkessykdom (§ 13-4)
- 5 Spesifikke årsaksregler for de enkelte yrkesskadefordelene (§§ 5-25,8-55,11-26,12-18,13-17)